

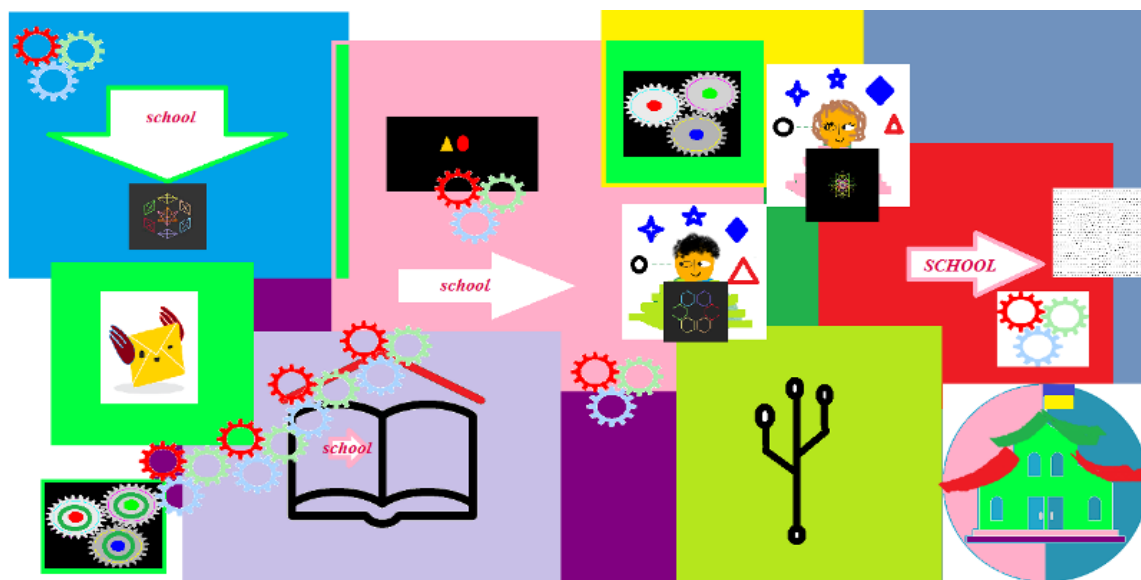
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Кафедра філософії і освіти дорослих

*МАРИНА СКРИПНИК
ТЕТЯНА КРАВЧИНСЬКА
НАТАЛІЯ ВОЛИНЕЦЬ*

ПРОЄКТУВАННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

*РОБОЧИЙ ЗОШИТ для
педагогічних працівників
закладів загальної середньої
освіти*

Затверджено кафедрою філософії і освіти дорослих
ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 2 від 26.01.2022 р.)

Схвалено вченою радою

ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 2 від 08.02.2022 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 4 від 22.02.2022 р.)

Рецензенти:

Шквир О. Л. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Приходькіна Н. О. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Проектування сучасного уроку : теорія та практика: Робочий зошит для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. К.: ЦПО, 2022. 66 с.

Цивілізаційні зміни у світі ХХІ ст. модернізують школу як інституцію індустріальної ери. Шлях передачі знань від вчителя до учнів у школі Цифрового століття змінюється. Нині актуалізується необхідність переглянути шкільний урок. Екскурс в історію доводить, що з 1632 р. (з часу обґрунтування Ян Амос Коменським класно-урочної системи) урок як форма організації навчальної діяльності змінюється. Робочий зошит є логічним продовженням посібника Марини Скрипник «Шкільний урок ХХІ ст.: типи, проекти, аналіз: нотатник педагога» й розроблено авторами для тематичних курсів «Проектування сучасного уроку: теорія та практика». Зміст у цьому зошиті структуровано у двох розділах, в яких завдання об'єднанні у шість тематичних блоків: історичні етапи розвитку шкільного уроку та особливості уроку у різних технологіях навчання; особливості модернізації шкільного уроку ХХІ століття у контексті дидактичного потенціалу цифрових інструментів; проектування уроків на основі технологій проблемного навчання, контекстного навчання, вітагенного навчання з голографічним підходом. Автори в окремому блоці пропонують завдання для проектування сучасного уроку для вдумливого Читача – Дослідника – Члена команди. Аналіз кращих освітніх практик (результатів педагогічної діяльності учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» з точки зору сучасності уроку та STEM уроків) зорієнтують у теперішніх досягненнях відчизняного вчительства з цієї проблеми. Автори прагнуть зорієнтувати вчителів на школу мрії. На титульній сторінці вміщено ілюстрацію «Школа моєї мрії» Бориса Маді, учня 9 класу, м. Ужгород – учасника віртуальної галереї всеукраїнського проекту «Школа моєї мрії» (<https://u.to/K9DGGw>). На думку Бориса: «Школа майбутнього – це спеціалізований ліцей, де вивчають фізику, механіку, оптику, астрономію, математику, комп'ютерні науки. І багато подорожей, навіть космічних».

Педагогічне дослідження, що розглядається, проводиться в рамках науково-дослідної роботи кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (державний реєстраційний номер 0120 У104637 (2020–2025 рр.) (підтема «Когнітивна взаємодія викладача-тьютора та слухача в умовах онлайн та дистанційного підвищення кваліфікації»). Також із зазначеної підтеми дослідження пропонуємо попередню розробку авторів: «Навчальні тексти нової природи : творимо, радимо, тренуємо: методичні рекомендації» <https://u.to/LCQLGw>.

Для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, науково-педагогічних працівників, андрагогів системи післядипломної педагогічної освіти, науковців, організаторів післядипломної педагогічної освіти, усім, хто прагне реалізувати школу своєї мрії.

ЗМІСТ

ДІАЛОГ ІЗ ЧИТАЧЕМ.....	5
РОЗДІЛ І. ШКІЛЬНИЙ УРОК: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС, ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ.....	10
БЛОК 1. З ІСТОРІЇ УРОКУ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ.....	10
Завдання 1. Шкільний урок у розрізі промислових революцій.....	10
Завдання 2. Форми організації навчання, що заперечують урок.....	13
Завдання 3. Основні етапи дослідження уроку в історії педагогіки....	13
Завдання 4. Метод Т-таблиця: майбутнє шкільного уроку.....	15
БЛОК 2. УРОК КРІЗЬ ПРИЗМУ РІЗНИХ ТЕОРІЙ НАВЧАННЯ.....	16
Завдання 5. Сутність теорій навчання.....	16
Завдання 6. Особливості уроку за різними теоріями навчання.....	18
РОЗДІЛ ІІ. ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ В ШКОЛІ ЦИФРОВОГО СТОЛІТТЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ.....	20
БЛОК 3. ЯК МОДЕРНІЗУЄТЬСЯ УРОК В ХХІ ст?.....	21
Завдання 7. Сучасний урок у школі цифрової ери.....	21
Завдання 8. Класифікація уроків.....	25
Завдання 9. Критерії сучасного уроку.....	25
Завдання 10. Типи уроків літератури.....	27
Завдання 11. Структура уроку.....	29
Завдання 12. Про цілі уроку через призму таксономій в освіті.....	32
Завдання 13. Формулювання мети та очікуваних результатів навчання.....	35
БЛОК 4. ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: РОЗРОБЛЯЄМО КРЕОЛІЗОВАНІ НАВЧАЛЬНІ ТЕКСТИ.....	37
Завдання 14. Досягнення когнітології та нейробіології для організації сучасного навчання.....	37
Завдання 15. Креолізовані навчальні тексти для мотивації навчальної діяльності сучасного учня.....	38
Завдання 16. Хиби, що допускають педагоги в проведенні сучасного уроку.....	41

БЛОК 5. ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ В РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ НАВЧАННЯ.....	42
Завдання 17. «Освітня технологія – педагогічна технологія – технологія навчання»: сутність понять.....	42
Завдання 18. Підходи до проєктування сучасного уроку.....	44
Завдання 19. Організаційні форми різних типів уроків.....	44
Завдання 20. Нестандартний урок.....	46
Завдання 21. Нешаблонний урок: переваги та труднощі.....	46
Завдання 22. Урок за різними технологіями навчання.....	47
Завдання 23. Створюємо фанфіки.....	48
Завдання 24. Технологія проблемного навчання.....	50
Завдання 25. Технологія контекстного навчання на уроках.....	51
Завдання 26. Технологія вітагенного навчання з голографічним підходом.....	53
Завдання 27. Моделювання уроку.....	55
БЛОК 6. ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ ДЛЯ ЧИТАЧА – ДОСЛІДНИКА – ЧЛЕНА КОМАНДИ.....	56
Завдання 28. Види читання.....	56
Завдання 29. Шкільний та літературознавчий аналіз художнього твору.....	58
Завдання 30. Методи літературознавчого аналізу.....	58
Завдання 31. Лінгвістична герменевтика на уроках літератури: пояснювати, витлумачувати, інтерпретувати, розуміти смисл.....	59
Завдання 32. Досліджуємо / інтерпретуємо твір.....	59
Завдання 33. Буктрейлер (book trailer): створюємо ролик за мотивами книги.....	60
Завдання 34. Аналіз результатів педагогічної діяльності учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» з точки зору сучасності уроку.....	61
Завдання 35. Аналіз кращих STEM уроків.....	62
Завдання 36. Методи розвитку критичного мислення.....	62
Завдання 37. Формуємо команду.....	64
Завдання 38. «Тільки ті, хто роблять абсурдні спроби, зможуть досягти неможливого» (Альберт Ейнштейн).....	64
РОЗДУМ «З видимого пізнавай невидиме».....	64
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ВИПУСКНИХ РОБІТ ДЛЯ СЛУХАЧІВ ТЕМАТИЧНИХ КУРСІВ.....	65

ДІАЛОГ ІЗ ЧИТАЧЕМ

Франц фон Дефреггер¹ «Читач»

Читач: Чому виникає необхідність у перегляді уроку як традиційної форми роботи? І чи дійсно є така необхідність?²

Автори: Необхідність у перегляді уроку як традиційної форми роботи продиктована запитом на цілі навчання, що виставляються на кожному історичному етапі розвитку суспільства освіти.

Навіть побіжний екскурс в історію доводить, що з часу обґрунтування Ян Амос Коменським (до слова, у 1632 р. (лешненський період) фундатор класно-урочної системи створює «Велику дидактику», вчителюючи у

¹ **Франц фон Дефреггер** (нім. *Franz von Defregger*; 30 квітня 1835 – 2 січня 1921) – австрійський художник жанрового та історичного живопису, представник мюнхенської школи образотворчого мистецтва. URL : <https://u.to/b3zZGw>

² У цій рубриці автори частково ґрунтуються на запитаннях, відповіді на які деталізовано Мариною Скрипник у розмові з головним редактором «Шкільного світу» Наталією Харченко. Скрипник М. І. Сучасна освіта не має долати хаос, а має навчитися робити його творчим. URL : <https://u.to/mHzZGw>

лешненській школі братства) урок як форма організації навчальної діяльності змінюється.

Пригадаємо, що в 60-ті рр. XIX ст. розроблено теорію уроку К. Ушинським. Обстоюючи природне право кожного народу мати свою національну школу, національну систему виховання, К. Ушинський наполягав на тому, щоб будувати навчання на основі врахування національних, вікових, статевих і психологічних особливостей дітей, наголошував на значенні повторення в процесі навчання, обґрунтував дидактичні принципи свідомості, наочності, систематичності, міцності засвоєння знань. Урок у дидактичній системі К. Ушинського висвітлено з точки зору проблем оптимізації пізнавальної активності школярів, емоційності навчання, розвитку мислення і мовлення учнів, забезпечення наступності в навчанні, належної організації самостійної роботи й творчості школярів, шкільного краєзнавства.

Бачимо, у XX ст. зміни в шкільний урок внесли технології навчання, поява яких пов'язана з когнітологією. Серед таких технологій: алгоритмізація навчання; програмоване навчання; колективна навчально-пізнавальна діяльність; проблемне навчання; навчання «зануренням»; оптимізація навчання; інтенсифікація навчання; розвивальне навчання; диференційоване навчання; особистісно орієнтовне навчання; евристичне навчання.

Зазначмо, у минулому столітті в теорію та практику шкільного уроку введено низку понять («оптимізація» (Ю. Бабанський), «проблемне навчання» (М. Махмутов) тощо). Акцент в організації та проведенні уроку здійснено на когнітивній діяльності школяра, тобто діяльності, що базується на пізнавальних (когнітивних) здібностях особистості.

З обґрунтуванням синергетичної парадигми освіти, що базується на концепції функціональної асиметрії мозку людини, урок досліджується як побудова «алгоритмів» формування парадоксального (діалектичного) мислення, розвиток якого є основною метою як психотерапевтичного, так і психолого-педагогічного впливу на особистість³. Головним принципом нового уроку XX ст. – розвиток пізнавальних здібностей як первинне пізнання школярем реальності, а не вивчення готових «знань». Адже самостійне вивчення учнями одного й того ж реального освітнього об'єкта приводить до отримання індивідуальних освітніх продуктів – знань про цей об'єкт, а також способів їх отримання.

Світ XXI ст. цивілізаційно змінився: стан невизначеності, очікуваних швидких подій (5–10 років), антропологічні зміни. Інформаційні та глобалізаційні процеси теперішнього століття змінюють школу як інституцію індустріальної ери. Вчити тепер так, як здійснювалося протягом кількох століть, а саме: шляхом передачі знань від вчителя до учнів – загрозливе явище для суспільного й культурного розвитку.

Школа Цифрового століття – місце, де готують людей не до давноминулого, а до прийдешнього. Таким майбутнім є креативність, підприємництво, співпраця. Мають бути створенні умови для свободи,

³ *Детально про це: Вознюк О. В., Левківський М. В., Саух П. Ю. Синергетика освіти : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Київ. 2004. 130 с. URL : <https://u.to/HH3ZGw>*

партнерства й вибору суб'єктами траєкторії освітнього розвитку. Адже знання у наш час ідуть з різних сторін і місць, зокрема з масових відкритих освітніх онлайн курсів.

Словом, у XXI ст. дійсно є така необхідність переглянути шкільний урок. Адже, як наголошувала Олександра Савченко у праці «Сучасний урок: суб'єктність навчання і варіативність структури», «урок є не лише організаційною формою, а й відрізком, клітинкою обмеженого в часі навчального процесу, характер якого залежить від його цілей, що мають на ньому розв'язуватися, змісту і методів навчання»

Читач: *Чим вирізняється цей робочий зошит серед інших публікацій з проблеми?*

Автори: Робочий зошит є логічним продовженням посібника Марини Скрипник «Шкільний урок XXI ст.: типи, проекти, аналіз: нотатник педагога⁴» й розроблено для тематичних курсів «Проектування сучасного уроку: теорія та практика».

Завдання у цьому зошиті структуровано у двох розділах.

У першому розділі – *Шкільний урок: історичний екскурс, теоретичні засади* – слухачі курсів шляхом виконання завдань зможуть дослідити: історичні етапи розвитку шкільного уроку та особливості уроку у різних технологіях навчання.

Другий розділ – *Проектування уроку в школі цифрового століття: від теорії до практики* – містить завдання, що розкривають особливості модернізації шкільного уроку XXI століття у контексті дидактичного потенціалу цифрових інструментів. Особливим акцентом цього розділу є завдання на проектування уроків на основі технологій проблемного навчання, контекстного навчання, вітагенного навчання з голографічним підходом. Аби не втратити на сучасному уроці Читача – Дослідника – Члена команди – автори в окремому блоці пропонують завдання для проектування таких уроків. Практичний зміст мають завдання з аналізу кращих освітніх практик, зокрема: результатів педагогічної діяльності учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» з точки зору сучасності уроку та кращих STEM-уроків.

Для глибини розуміння сутності та опанування практичними інструментами проектування сучасного уроку автори у межах кожного розділу об'єднали завдання в шість тематичні блоки. Назви блоків і, відповідно, особливості розроблення завдань, продиктовані запитом практиків та ґрунтуються на актуальні теоретичні розробки, серед яких – дослідження з доказової освіти⁵.

⁴ Скрипник М. І. Шкільний урок XXI ст. : типи, проекти, аналіз : нотатник педагога. URL : <https://u.to/1TLGGw>

⁵ Дослідження з проблем доказової освіти (англ. Evidence-based education – освіта, заснована на доказах) синтезує результати понад 50 000 досліджень за 15 років, представлений у праці Джона Хетті (Hattie John (2008). Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. NY: Routledge. 392 p.). Згідно з висновками Хетті, видиме навчання відбувається, коли вчителі бачать навчання очима учнів і допомагають їм стати власними вчителями. Хетті виявив десять найбільш ефективних

Серед особливостей оформлення зошита звертаємо увагу на подані до кожного блоку картини провідних художників про читача, школу, вчителя, дітей. Візуалізація проблеми через введення мистецьких творів допоможе, на думку авторів, цілісно сприймати практичний матеріал, інтегрувати набуті знання в системний образ шкільного уроку.

Завершальною рубрикою робочого зошиту є – *Орієнтовна тематика випускних робіт для слухачів тематичних курсів.*

Умовні позначення:

Переглянути відео

Дослідити ментальну карту

Довідковий матеріал

Окремі завдання містять посилання на відео, більшість з яких подана в англomовному форматі. Це пояснюється прагненням не лише підвищити іншомовну комунікативну компетентність вчителя, а й показати розроблення такого виду креолізованого навчального тексту закордонними педагогами.

Читач: *Для чого робочий зошит?*

Автори: Робочий зошит виступає:

- а) засобом навчання, мета якого – сприяти опануванню способами самостійного набуття, активного засвоєння та застосування знань;
- б) інструментом оптимізації та підвищення ефективності пізнавальної діяльності слухачів на всіх етапах підвищення кваліфікації;
- в) помічником у дослідженні теоретичного матеріалу та створення

факторів, що впливають на успішність учнів: 1) оцінка учнів за самозвітом ($d = 1,44$); 2) формувальне оцінювання ($d = 0,9$); 3) ясність вчителя ($d = 0,75$); 4) взаємне навчання ($d = 0,74$); 5) зворотний зв'язок ($d = 0,73$); 6) відносини учитель-учень ($d = 0,72$); 7) метакогнітивні стратегії ($d = 0,69$); 8) самостійна вербалізація / опитування ($d = 0,64$); 9) професійний розвиток вчителя ($d = 0,62$); 10) навчання розв'язувати проблеми ($d = 0,61$).

Згідно з дослідженням Марцано (Marzano R. Classroom Instruction that Works. Alexandria. 2001), є десять методів навчання, які працюють значно краще, ніж інші: використання аналогій і порівнянь; виявлення подібностей і відмінностей; застосування нотаток і підбивання підсумків; розвиток мислення зростання; повторення і практика; графічні засоби навчання і методи; кооперативне навчання; постановка цілей; забезпечення зворотного зв'язку (формувальне оцінювання); перевірка гіпотез; активізація попередніх знань; організація розвитку.

орієнтовної основи дій слухачів під час виконання практичних завдань різного рівня.

Читач: *Як працювати з робочим зошитом?*

Автори: Для зручності систематизації навчальної інформації з проблеми пропонуємо слухачам опрацювати посібник Марини Скрипник «Шкільний урок XXI ст.: типи, проекти, аналіз: нотатник педагога⁶», адже більшість завдань сформовано на основі цієї роботи.

З двох розділів зошита слухач самостійно (відповідно до інтересів і запитів) обирає *два завдання*. Окремі завдання робочого зошита передбачають кілька підзавдань. У цьому разі слухач обирає *одне підзавдання*. Виконані завдання надсилаються куратору-тьютору протягом дистанційного етапу навчання.

Читач: *Як контактувати із куратором-тьютором тематичних курсів?*

Автори: marina_scripnik@ukr.net

⁶ Скрипник М. І. Шкільний урок XXI ст. : типи, проекти, аналіз : нотатник педагога. URL : <https://u.to/ITLGGw>

РОЗДІЛ I

ШКІЛЬНИЙ УРОК:

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС, ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

У цьому розділі пропонуються завдання, розв'язання яких допоможе осмислити:

- ✓ історію шкільного уроку та альтернативних форм організації навчання в контексті промислових революцій;
- ✓ урок крізь призму різних теорій навчання;
- ✓ майбутнє шкільного уроку;
- ✓ сутність теорій навчання;
- ✓ особливості уроку за різними теоріями навчання;
- ✓ технологія уроку в технології критичного мислення.

БЛОК 1

З ІСТОРІЇ УРОКУ ТА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Володимир Маковський⁷ «У сільській школі», 1883

Завдання 1. Шкільний урок у розрізі промислових революцій

Перегляньте:

⁷ **МАКОВСЬКИЙ Володимир Єгорович** (26.01 (07.02) 1846 – 21.02.1920) – живописець і педагог. Брат К. Маковського. Чл. Т-ва передвижників (1872). Проф. (1892). Дійс. стат. радник (1905). Більшість полотен, акварелей, офортів присвятив побуту та природі України, куди приїздив від 1880. Наприкінці 19 ст. розписував Спасо-Преображен. собор у Сумах. Серед учнів – А. Архипов, В. Бакшеев, В. Кузнецов, Ю. Чепцов. Окремі роботи зберігаються в Дніпроп. (нині Дніпро), Одес., Бердян. (Запоріз. обл.). URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=60800

відео фільми:

Ян Коменський⁸. URL : <https://youtu.be/JVKTnZCD7go>

Як промислова революція вплинула на життя людей, одна історія. – <https://u.to/FYDZGw>

Освіта / література / культура в контексті промислових революцій (автор: Марина Скрипник).

URL : <https://www.youtube.com/watch?v=ucwJVP-f9a0&t=4s>

ментальну мапу (автор: Марина Скрипник). URL : <https://u.to/QQFSGg>

А) Визначте особливості розвитку шкільного уроку (заповніть табл. 1), схарактеризуйте сутність змісту освіти в контексті промислових революцій та:

а) основних літературних напрямів – завдання для вчителів суспільно-гуманітарного та художньо-естетичного циклів;

б) досліджень в області фізико-математичних наук, хімії, у біологічних науках – завдання для педагогів природничо-математичного та інформаційно-технологічного циклів; образ дитинства і дитини – завдання для вчителів початкових класів.

Таблиця 1

Характеристика промислових революцій

Промислові революції ⁹	Часові межі	Характерні особливості	Зміст освіти (обрати)	Особливості шкільного уроку	Основні літературні напрями; відомі митці ¹⁰	Дослідження в області фізико-математичних наук, хімії, у біологічних науках ¹¹	Образ дитинства і дитини ¹²
Перша промислова революція (1.0)	XVII	Перша заміна ручної праці машинною (механізація виробництва)	Продуктивний / Соціально вмотивований / Соціально вмотивований з безперерв		Бароко; класицизм; сентименталізм; романтизм; реалізм; модернізм; імпресіонізм,		

⁸ В інфографіці «Ян Амос Коменський: життєві віхи» деталізовано важливі події в творчості вченого. URL : <http://surl.li/badh0>

⁹ Чи готуватися освіті до четвертої промислової революції. URL : <https://u.to/gYfZGw>

¹⁰ Для вчителів суспільно-гуманітарного та художньо-естетичного циклів.

¹¹ Для педагогів природничо-математичного та інформаційно-технологічного циклів.

¹² Для вчителів початкових класів.

			ним оновлення м / Створюється через практичну інноваційну діяльність		символізм, неоромантизм, імажинізм, футуризм, акмеїзм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм тощо; постмодернізм		
<i>Друга промислова революція (2.0)</i>	XX	– Електрифікація; – конвеєрне виробництво; – нові підходи та принципи управління (зокрема, Анрі Файоля)	Продуктований / Соціально вмотивований / Соціально вмотивований з безперервним оновленням / Створюється через практичну інноваційну діяльність		Бароко; класицизм; сентименталізм; романтизм; реалізм; модернізм; імпресіонізм, символізм, неоромантизм, імажинізм, футуризм, акмеїзм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм тощо; постмодернізм		
<i>Третя промислова революція (3.0)</i>	Поч. XXI	– Відмова від використання природних корисних копалин; – перехід до відновлювальних; – джерел енергії автоматизація виробництва	Продуктований / Соціально вмотивований / Соціально вмотивований з безперервним оновленням / Створюється через практичну інноваційну діяльність		Бароко; класицизм; сентименталізм; романтизм; реалізм; модернізм; імпресіонізм, символізм, неоромантизм, імажинізм, футуризм, акмеїзм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм тощо; постмодернізм		
<i>Четверта промислова революція (4.0)</i>	Середина XXI	симбіоз технологій, що розмивають межі між сферами:	Продуктований / Соціально вмотивований /				

		– біологічною – фізичною – цифровою	Соціально вмотивова ний з безперерв ним оновлення м / Створюєт ься через практичну інновацій ну діяльність				
--	--	---	--	--	--	--	--

Б) За допомогою одного з Google застосунків¹³ проілюструйте характерні особливості промислових революцій.

Наприклад, Google Arts & Culture (<https://artsandculture.google.com>) у розділі «Досліджуй у часі: від давніх артефактів до сучасного мистецтва» (<https://artsandculture.google.com/time?date=1800>) ознайомтеся із репродукціями картин та оберіть знакову картину, що характеризує часові межі чотирьох промислових революцій. Аргументуйте свій вибір.

Завдання 2. Форми організації навчання, що заперечують урок

Перегляньте:

відео фільм:

Кен Робінсон – Новий погляд на систему освіти.

URL : <https://u.to/RuXZGw>

Визначте особливості різних форм організації навчання (заповніть таблицю):

Класно-урочна система (XVI–XVII ст.)	Мангеймська	Дальтон-план	Лабораторно-бригадна форма	Белл-ланкастерська форма	Метод проєктів

Завдання 3. Основні етапи дослідження уроку в історії педагогіки

Найдіть співвідношення між назвою етапу та його сутністю:

1) системоутворювальний (XVII ст.)	а) розвиток теорії уроку (верхня межа – XVIII т. – час, коли К. Ушинський обґрунтував теорію уроку, зокрема зацентровано на самостійній роботі учнів;
------------------------------------	---

¹³ Застосунок, застосовна програма, прикладна програма або додаток (англ. application, application software, app) – користувацька комп'ютерна програма, що дає змогу розв'язувати прикладні задачі користувача. URL : https://u.to/Zy_Gg

	нижня межа пов'язана з формуванням та утвердженням в історії вітчизняної школи парадигми «трудової школи», відповідно запровадженням комплексних програм та принципово нових підходів до методів навчання (лабораторного, лабораторно-дослідницького, екскурсійного, пошукового методів, Дальтон-плану та методу-проектів) і форм навчання, які заперечували урок.
2) <i>концептоутворювальний</i> (XVIII – 20-ті рр. XX ст.)	b) узагальнення Я. Коменським досвіду братських шкіл XVI ст. та теоретичне обґрунтування у 1632 р. класно-урочної системи навчання.
3) <i>стабілізації та уніфікації</i> (30-ті рр. XX ст. до першої половини 50-х рр. XX ст.)	c) відбулась різка зміна освітніх орієнтирів, що проявилась у відмові від революційних підходів до форм навчання, повернення до класно-урочної системи та уроку як основної форми організації навчання. Основною формою організації навчання залишався комбінований чотирьох елементний урок із використанням у його рамках фронтальної, індивідуальної, рідше – групової форми навчальної діяльності учнів.
4) <i>пошуковий</i> (середина 50-х рр. XX ст. – 90-і рр. XX ст.)	d) пошук моделей демократичної школи без уроків.
5) <i>інноваційний</i> (кінець XX ст. – дотепер)	e) з появою когнітології поширюється у систему шкільної освіти самостійна пізнавальна діяльність школярів, вдосконалюється класно-урочна система навчання та структура уроку (за освітніми галузями); здійснюється пошук та впроваджується вчителями – новаторами у шкільну практику активних типів навчання з використанням різних форм організації навчання; впроваджується у педагогічну практику української школи новаційні технології. Наприкінці 50-х і на початку 60-х рр. XX ст. серед учителів широкої популярності набув так званий «липецький метод». Науковий аналіз цього методу показав, що він мав позитивні й негативні сторони. Позитивною його стороною є те, що пропонувалася вільна структура уроку, тісний взаємозв'язок між його елементами.

Завдання 4. Метод Т-таблиця: майбутнє шкільного уроку

За допомогою методу Т-таблиці обґрунтуйте свою думку щодо такого висловлювання: «В мережевому світі шкільний урок зникне».

Т-таблиця: якщо розділити аркуш навпіл (або зобразити на ньому велику літеру «Т»), то отримаємо умовну таблицю для твердження «за» і «проти». Протилежні доведення щодо одного й того ж твердження бажано писати одне навпроти одного – це дасть змогу побачити, як «змагаються» між собою ці докази.

<i>За</i>		<i>Проти</i>

Франческо Бергаміні «У класі», між 1833 та 1883 роками¹⁴

БЛОК 2

УРОК КРИЗЬ ПРИЗМУ РІЗНИХ ТЕОРІЙ НАВЧАННЯ

Завдання 5. Сутність теорій навчання

Перегляньте

відео фільми:

Behavioral, cognitive, Developmental, Social Cognitive and Constructivist Perspectives. URL :

<https://www.youtube.com/watch?v=Fdx2SYQRp7s>

Cognitive Learning Theory. URL :

<https://www.youtube.com/watch?v=lvxraaGYWuc>

Behaviorism, Cognitivism, Constructivism. URL :

<https://www.youtube.com/watch?v=svw3eylPTvY>

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Теорія навчання – система поглядів, яка характеризує сутність,

¹⁴ **Франческо Бергаміні** (італ. Francesco Bergamini; нар. 27 листопада 1815 в Болоньї) – італійський художник побутового жанру. URL https://u.to/y_bZGw. В Італії основи сучасної системи освіти склалися у середині XIX ст. Саме в цей час італійський художник Франческо Бергаміні написав серію теплих гумористичних картин про уроки доброго сивого вчителя, який не завжди може встежити за дисципліною в класі, зате створює доброзичливу атмосферу. На одній з цих картин вчитель дозволив собі задрімати, доки один із учнів читає вголос. Але діти не турбують його сон.

зміст, методику і організацію навчального процесу, особливості діяльності вчителя і учня в ході його здійснення¹⁵ (рис. 1).

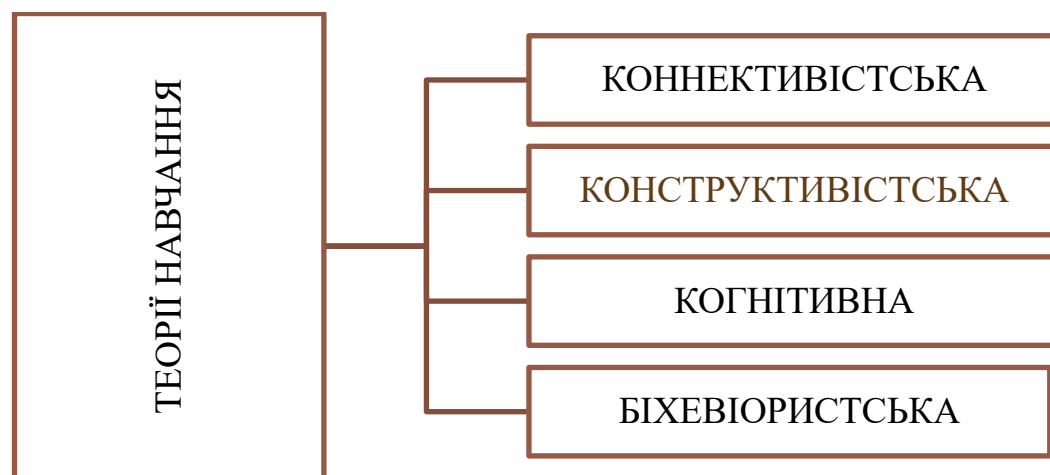

Рис. 1. Теорії навчання

Біхевіористська теорія (засновники – Д. Торндайк Уотсон, Б. Скінер) ґрунтується на ідеї зовнішніх стимулів («стимул – реакція – підкріплення» (матеріальне або моральне додаткове стимулювання). Традиційний метод навчання ґрунтується на біхевіористській моделі: учні пасивні, вони чекають, коли їм вчитель надасть інформацію. Учні навчаються на запам'ятовуванні, практиці та зовнішній мотивації.

За традиційними біхевіористськими методами навчання відповідальність за навчання покладається на вчителя, а не на суб'єкта учіння. Як зазначають Фоснот і Перрі (С. Fosnot, R. Perry)¹⁶ теорія біхевіористів може мати наслідки для зміни поведінки, але це мало що може пояснити для когнітивних змін, структурних змін розуміння.

Пізнавальна (когнітивна) теорія за основу результатів навчання брала знання й роботу з ними, почала складатися раніше за біхевіористську¹⁷.

Когнітивна теорія стверджує, що навчання включає пам'ять, мотивацію та мислення, і що роздуми відіграють важливу роль у навчанні. Розглядає навчання як внутрішній процес та звертає увагу, що кількість і якість вивченого залежать від здібностей учня, від рівня якості й кількості досягнень, які зроблені під час навчального процесу, від рівня здібностей та наявної структури знань учня.

Ця теорія знайшла своє втілення в технологіях поетапного формування дій (П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін), розвивального навчання (В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін), проблемного навчання (І. Я. Лернер,

¹⁵ Що вивчає теорія навчання. Теорія освіти і навчання. URL : <https://u.to/sHDPGw>

¹⁶ Fosnot, C. T., & Perry, R. S. (1996). Constructivism: A Psychological Theory of Learning. In C. T. Fosnot (Ed.), *Constructivism: Theory, Perspectives, and Practice* (pp. 8-33, 2nd ed.). New York: Teachers College Press. <https://u.to/b-zZGw>

¹⁷ *Teoriya ta praktyka zmishanogo navchannya : monografiya* / V. M. Kuxarenko, S. M. Berezenska, K. L. Bugajchuk, N. Yu. Olijnyk, T. O. Olijnyk, O. V. Rybalko, N. G. Syrotenko, A. L. Stolyarevska / za red. V. M. Kuxarenka. Xarkiv : NTU «XPI», 2016. 284 с.

М. І. Махмутов, А. М. Матюшкін), особистісно-орієнтованого навчання (І. С. Якіманська) та ін.

Інформаційний бум і потреба у розвитку гнучкого ситуативного мислення стали поштовхом до появи наприкінці минулого сторіччя теорії **конструктивізму**. Конструктивізм – «це теорія освіти, орієнтована на учня, яка стверджує: щоб навчитися, кожен учень повинен побудувати своє власне розуміння шляхом прив'язки нової інформації до попереднього досвіду» [К. Henson^{18, 19}]. У конструктивістському освітньому середовищі учень може отримати конкретне завдання, над яким часто працює в умовах спільної роботи, критично аналізує інформацію та розмірковує про попередні знання. Цей тип навчального середовища є практично цінним для учнів, оскільки вони здатні інтегрувати нову інформацію з попередніми знаннями.

Коннективістська теорія²⁰ (запропонована С. Даунсом та Дж. Сіменсом) визначає, що процес навчання – це створення персональної мережі, в якій розміщуються знання того, хто навчається. Тепер з'явилися нові підходи, які називаються електронною педагогікою – це різоматична теорія, парагогіка, хютагогіки та інші.

Одним реченням визначте сутність теорій навчання:

Біхевіористська теорія	
Пізнавальна (когнітивна) теорія	
Конструктивізм	
Коннективістська теорія	

Завдання 6. Особливості уроку за різними теоріями навчання

Перегляньте

відео фільми:

5 порад щодо критичного мислення. URL :

<https://youtu.be/TnjDh2vQt3Y>

CRITICAL THINKING – Fundamentals: Introduction to Critical Thinking [HD]. URL : <https://u.to/DwjaGw>

Developing Critical Thinking Skills. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=Iwnwq3buLjI>

¹⁸ Henson K. Foundations for learner-centered education: A knowledge base. Education. 2003. Vol. 124, № 1. P. 5–16. URL : <https://u.to/OV3QGw>

¹⁹ Duygu Saniye Öztürk Is Learning Only a Cognitive Process? Or Does It Occur in a Sociocultural Environment?: “Constructivism” in the Eyes of Preschool Teachers. Journal of Education and Training Studies. 2016. Vol. 4, № 4. P. 153–159. URL : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1091450.pdf>

²⁰ Teoriya ta praktyka zmishanogo navchannya : monografiya / V. M. Kuxarenko, S. M. Berezenska, K. L. Bugajchuk, N. Yu. Olijnyk, T. O. Olijnyk, O. V. Rybalko, N. G. Syrotenko, A. L. Stolyarevska / za red. V. M. Kuxarenka. Xarkiv : NTU «XPI», 2016. 284 с.

Critical Thinking: Why, How Examples. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=eBAdfJye2QU>
This tool will help improve your critical thinking – Erick Wilberding. URL : <https://u.to/dwjaGw>
CRITICAL THINKING – Fundamentals: Introduction to Critical Thinking [HD]. URL : <https://u.to/kwjaGw>

Дослідниця, засновниця і керівниця Освітньої платформи «Критичне мислення», доктор педагогічних наук, професор Олена Пометун²¹ пропонує структуру уроку в технології критичного мислення (Рис. 2).

Визначте теорію навчання, на якій вибудовуються урок у технології критичного мислення. Аргументуйте свій вибір.

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Потрібний час
ВСТУПНА	☐ Актуалізація ☐ Мотивація ☐ Тема, очікувані результати	1. Пожвавлення у пам'яті учнів опорних, пов'язаних з новою темою, знань та життєвих уявлень, які треба лише «дістати» з довготривалої пам'яті. 2. Усвідомлення учнями потреби у пізнанні, персональної значущості нової теми, інтересу до неї. 3. Оголошення нової теми та результатів, яких ми очікуємо (і будемо перевіряти) від учнів наприкінці уроку.	До 5-7 хв. якщо не передбачена перевірка домашнього завдання
ОСНОВНА	☐ Конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми	Активна діяльність учнів з дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені запитання, формулювання нових запитань і пошуку відповідей на них, відпрацювання вмінь і стратегій мислення. У ній є сенс виокремлювати два етапи: 1) сприйняття нового матеріалу; 2) осмислення нового матеріалу.	До 27–35 хв. з 45 хвилин уроку
ПІДСУМКОВА	☐ Узагальнення й систематизація учнями отриманої інформації. ☐ Рефлексія.	Учні разом з учителем узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку; обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку в цілому, оцінюють набуті знання й уміння; ставлять собі додаткові запитання; планують застосування вивченого.	До 10 хв.

Рис. 2. Технологія уроку в технології критичного мислення (за О. Пометун)

²¹ Пометун О. Урок, що розвиває критичне мислення: структура і методи (частина I). URL : <https://u.to/WA7aGw>

РОЗДІЛ II

ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ

В ШКОЛІ ЦИФРОВОГО СТОЛІТТЯ:

ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Завдання цього розділу орієнтують на такі аспекти:

- ✓ сучасний урок у школі цифрової ери;
- ✓ класифікація уроків;
- ✓ критерії сучасного уроку;
- ✓ типи уроків;
- ✓ структура уроку;
- ✓ цілі уроку через призму таксономії в освіті;
- ✓ формулювання теми та очікуваних результатів навчання;
- ✓ дидактичний потенціал цифрових інструментів;
- ✓ досягнення когнітології та нейробіології для організації сучасного навчання;
- ✓ креолізовані навчальні тексти для мотивації навчальної діяльності сучасного учня;
- ✓ хиби, що допускають педагоги в проведенні сучасного уроку;
- ✓ проєктування уроку в різних технологіях навчання;
- ✓ організаційні форми різних типів уроків;
- ✓ нешаблонний урок: переваги та труднощі;
- ✓ урок за різними технологіями навчання;
- ✓ проєктування уроку для читача – дослідника – члена команди.

Річард Ремсі (Richard Ramsey)²² «Мрійник»

²² **Річард Ремсі (Richard Ramsey)** – американський фотохудожник-портретист з міста Мемфіс, штат Теннессі поєднує у своїх роботах цифровий живопис та мистецтво фотографії. Головні герої портретів – діти. Вік нових технологій диктує інші підходи:

БЛОК 3

ЯК МОДЕРНІЗУЄТЬСЯ УРОК В ХХІ СТ?

Завдання 7. Сучасний урок у школі цифрової ери

А) Запропонуйте формулу сучасного уроку (відповідно до навчального предмета, який викладаєте). Класифікуйте уроки з предмета, який викладаєте.

Б) Схематично представте запропоновану нижче класифікацію уроків²³.

У методиці викладання шкільного курсу науковці виокремлюють чотири типи уроків зарубіжної літератури, кожен з яких містить різні варіанти їх видів, сукупністю яких передбачається охоплення різноманіття цілей, змісту, методів та прийомів навчання, а саме:

I. Уроки вивчення художніх творів (види: а) уроки сприйняття художнього твору; б) уроки поглибленої роботи над текстом твору при вивченні багатогодинної великої за обсягом теми (уроки навчання аналізу); в) уроки узагальнювальної роботи над твором за наявності достатнього фактичного матеріалу).

II. Уроки вивчення основ теорії та історії літератури (види: а) спеціальні уроки з теорії літератури (в 5–6 класах для систематизації відомостей з теорії, активізації роботи у 7 класі; уроки по теорії вірша – спеціальні уроки у 8–9 класах з теорії віршування на основі вивчення віршованих творів для формування теоретичних поняття та їх подальшого закріплення, повторення й поглиблення; 10–11 класи – повернення до теорії вірша, пов'язання аналізу віршів з характерними особливостями стилю поета; б) уроки засвоєння наукових, літературно-критичних статей; в) уроки за біографією письменника; г) уроки за історико-літературними матеріалами (уроки, присвячені оглядовим темам, вступний і заключний урок до монографічних тем); д) уроки узагальнення, повторення, опитування).

III. Уроки розвитку мовлення (види: а) уроки навчання творчої роботи за творами літератури й мистецтва, на підставі життєвих вражень; б) уроки навчання усної розповіді, усної відповіді та усної доповіді для розвитку дослідно-аналітичних умінь; в) уроки навчання написанню творів; г) уроки аналізу творів навчального характеру).

IV. Спеціальні уроки позакласного читання (види: а) уроки вступного (або інформаційного) виду; б) уроки підготовки учнів до самостійного читання і художнього сприйняття складних творів; в) уроки поглиблено-аналітичного вивчення твору; г) уроки узагальнювального виду

комп'ютер, планшет стають такими ж звичними для художника інструментами, як мольберт, набір пензлів, олівець. URL : <https://u.to/hA-aGw>

²³ *Для вчителів зарубіжної літератури.*

роботи²⁴.

В) Ознайомтеся із поданим текстом із навчального посібника В. Моторіної «Технологія підготовки вчителя математики до уроку»²⁵: Розкрийте структуру конкретного уроку математики (із поданої нижче класифікації).

«Сучасний урок математики – це така форма організації взаємодії учителя і учнів, яка включає не тільки способи діяльності викладання та пов'язаної з нею діяльністю учіння, а й характер спілкування учителя і учнів. Ця спільна діяльність розглядається як їх співробітництво, спрямоване на формування на уроці знань і умінь з математики.

Вимоги до уроку математики:

– спрямування уроку на особистість учня, врахування його рівня математичної діяльності, пізнавальних можливостей, інтересів, здібностей та їх розвиток; створення позитивного емоційного фону, формування мотивів, потреб навчання; гуманізація і гуманітаризація навчання;

– варіативність і гнучкість структури уроку, що дає змогу реалізувати диференціацію навчання; забезпечення єдності його змісту і форми; системний підхід до побудови процесу навчання, де дидактичною одиницею вважається не один урок, а вивчення теми в системі уроків; урізноманітнення навчальних ситуацій;

– спрямованість уроку на головне, найістотніше у навчальному матеріалі, на кінцевий результат, співвіднесення з цілями навчання математики; диференціація і генералізація знань;

– спрямування навчального процесу на інтенсивний інтелектуальний розвиток кожного учня, який передбачає дотримання таких умов: 1) побудови навчання на достатньо високому (але посильному) рівні складності; 2) швидкий темп вивчення матеріалу (в розумних межах); 3) провідна роль теоретичних знань у навчанні; 4) усвідомлення учнями процесу навчання;

– навчальний процес повинен враховувати зону ближнього розвитку учня, спираючись при цьому на досягнутий рівень актуального розвитку (Л. С. Виготський);

– раціональне поєднання колективних, індивідуальних і фронтальних форм навчання; створення атмосфери демократизму, діловитості, дружнього спілкування; висока відповідальність всіх;

– використання поряд з традиційними, нових методичних прийомів і засобів навчання (НІТ навчання, графічне моделювання і логічне конструювання, емпірична і логічна організація математичного матеріалу, схематичні засоби навчання, синтетичні і комбіновані вправи тощо).

Типи уроків та їх структура. Класифікація уроків за основою дидактичною метою уроку:

²⁴ **Чумак Л. В.** Теоретичні і методичні засади розвитку професійної майстерності вчителів зарубіжної літератури в системі післядипломної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. URL : <https://u.to/nRHAGw>

²⁵ **Моторіна В. Г.** Технологія підготовки вчителя математики до уроку : навч. посіб.. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2012. 318 с.

- урок засвоєння нових знань;
- урок формування вмінь і навичок;
- урок застосування знань, умінь і навичок;
- урок узагальнення і систематизації вивченого матеріалу;
- урок перевірки, оцінки і корекції знань, умінь і навичок;
- комбінований урок».

Г) Ознайомтеся із вимогами до компетентнісного уроку української мови та прикладом такого уроку, наведеного в дисертаційному дослідженні Т. Груби²⁶. Проілюструйте із предмета, який викладаєте, компетентнісний урок.

«Учені акцентують на важливості правильно сформулювати мету компетентнісно орієнтованого уроку української мови, для чого радять під час визначення його цілей брати до уваги такі аспекти:

1) програмові вимоги до рівня засвоєння конкретного навчального змісту кожної з чотирьох змістових ліній;

2) місце й завдання конкретного уроку в системі уроків, відведених на засвоєння певної мовної теми (розділу), формування певного мовленнєвого вміння;

3) наявність умов для формування на уроці конкретних загальнонавчальних умінь і навичок;

4) виховний потенціал дібраного до уроку дидактичного матеріалу²⁷.

Проілюструємо тезу про важливість передбачення в меті уроку програмових вимог до реалізації компетентнісного підходу на конкретному прикладі.

Тема уроку: Займенники й контекст. Стилiстичнi функцiї займенникiв (11 кл.)

Мета: узагальнити та систематизувати знання учнiв про особливостi займенникiв як частини мови, iхнi ролi у мовленнi в рiзних стилiстичних контекстах, удосконалювати вмiння правильного вживання займенникiв як засобу мiжфразового зв'язку вiдповiдно до правил українського мовленнєвого етикету в рiзних ситуацiях спілкування; знаходити й виправляти помилки в написаннi й уживаннi займенникiв; оперувати iнформацiєю, отриманою з рiзних джерел, вiдповiдно до навчальних завдань; розвивати креативнiсть мислення й мовлення.

Внутрiшньопредметнi зв'язки, змістові лінії програми, які сприяють формуванню компетентностей:

Мовний і лінгвістичний компоненти – на основі опрацювання лінгвістичної інформації з різних джерел підвести учнів до висновку про особливості частини мовного статусу займенника, його співвідношення з іншими іменними частинами мови; можливості використання займенників

²⁶ Груба Т. Л. Методика формування мовної особистості старшокласника на уроках української мови (профільний рівень) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 547 с. URL : <https://u.to/NBLaGw>

²⁷ Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2015. 440 с. URL : <https://u.to/kxLaGw>

для редагування текстів різних стилів і жанрів мовлення. Мовленнєвий компонент – формувати вміння створювати власні діалогічні й монологічні висловлювання; розвивати вміння в усіх видах мовленнєвої діяльності; досягати у спілкуванні комунікативної мети. Риторичний компонент – удосконалювати вміння аналізувати мовленнєву ситуацію, умови спілкування, поведінку учасників спілкування; вживати займенники у мовленні відповідно до адресата й комунікативної мети; брати участь у дискусії. Соціокультурний та аксіологічний (ціннісний) компоненти – поповнити знання учнів про етикетну роль займенників у спілкуванні («пошанне Ви») як вияв шанобливого ставлення до старших за допомогою займенників; розширити уявлення про загальнолюдські цінності, формувати вміння виявляти ціннісне ставлення до прочитаного, почутого. Діяльнісний (праксеологічний) компонент – удосконалювати вміння редагувати тексти за допомогою займенників; уживати займенники у мовленні за правилами мовленнєвого етикету та відповідно до ситуації спілкування, розвивати загальнонавчальні вміння, пов’язані з пошуком та обробленням інформації. Інтерактивний (поведінковий) компонент – стимулювати учнів до активності, ініціативності впродовж уроку, розвивати здатність до роботи у парах, групах, колективі. Обладнання: чинні підручники, SMART-дошка (демонстрація узагальнювальних таблиць, додаткових дидактичних матеріалів – текстів, завдань).

Тип уроку: компетентнісно орієнтований урок узагальнення й систематизації.

Форма уроку: урок-практикум.

Методичний коментар: виокремлення мовного, лінгвістичного, мовленнєвого, соціокультурного, діяльнісного, риторичного, поведінкового компонентів у цільовому наповненні уроку дає змогу дібрати оптимальні методи та прийоми навчання, дидактичний матеріал уроку, проєктувати його на рівні сучасних вимог. Попри те, що в чинному підручнику з української мови для профільних класів розміщено достатню кількість вправ, виконання яких забезпечує формування загальнонавчальних і предметних умінь і навичок, пропонуємо додаткові завдання, як-от: проведення риторичного практикуму в декілька етапів:

1) мінідискусія щодо частиномовного статусу займенника (за матеріалами підручника й самостійно дібраної з різних джерел інформації), яка сприяє формуванню предметної і ключових компетентностей;

2) конкурс на ввічливого учня, за умовами якого потрібно створити текст-прохання, увівши до нього достатню кількість ввічливих слів і займенників 2-ї особи. Переможцем стає той, хто швидко та правильно виконає завдання;

3) хвилинка компліментів із такою умовою: допишіть до підмета-займенника Ви один із поданих у дужках присудків. Ви (гарна, гарні). (Який, які) Ви (добрий, добрі). (Такий, такі) Ви (елегантний, елегантні). Змодельуйте ситуації, в яких дописаний присудок буде відповідати пошанній формі, коли зміст речення передбачає однину. Озвучте комплімент одному з учнів/учениць/учителів (предметна компетентність).

Після опрацювання тексту наукового стилю пропонуємо таке завдання:

поставити сусідові по парті три запитання за матеріалами підручника, вміщеними в рубриці «Мовознавчі студії».

На SMART-дошці виведено висловлювання з книги «Цікаве мовознавство»: Займенники «як запасні гравці на футбольному полі чи дублери в театрі, виходять на поле, коли вимушено «звільняють гру» повнозначні слова».

Завдання: прочитайте текст, визначте функцію займенників, сформулюйте головну думку висловленого в науковому стилі, проілюструйте власними прикладами чи матеріалами підручника. Вважаємо, що на цьому уроці обов'язковими є вправи на редагування текстів, визначення стилістичної ролі займенників різних розрядів у поетичних рядках, прислів'ях і науково-популярних текстах».

Завдання 8. Класифікація уроків

Ознайомтеся із класифікаціями уроків, систематизованих у п. 1.3. Дидакти про типологію уроків посібника М. Скрипник «Шкільний урок ХХІ ст.: типи, проекти, аналіз»²⁸.

Яку з них, як практик, вважаєте найбільш вдалою для сучасної школи. Чому?

Завдання 9. Критерії сучасного уроку²⁹

²⁸ Скрипник М. І. Шкільний урок ХХІ ст.: типи, проекти, аналіз: Нотатник педагога. URL : <https://u.to/ITLGGw>

²⁹ Для вчителів зарубіжної літератури – див. : Хроменко Ірина Анатоліївна. Вісім ознак сучасного уроку світової літератури. Зарубіжна література в школах України. № 5. 2011 : «Ознака перша. Розвиток критичного мислення учнів. Учителів-словесників, як правило, до кожного уроку намагається якомога більше підготувати інформації. Розгорніть свої конспекти. Без сумніву, урок у старшому класі розмістився не менше ніж на 5 аркушах. Ознака друга. Розвиток навичок мислення високого рівня. Друга ознака пов'язана з першою. Мова знову йде про розвиток мислення. Систематика освітніх цілей, відома освітянам як «піраміда Блума», прийшла до нас не так давно з американської системи освіти. Ознака третя. Особистісно зорієнтоване навчання. Враховуючи специфіку предмета «світова література», сучасний учитель-словесник обов'язково має використовувати у своїй практиці особистісно зорієнтовані педагогічні технології. Наприклад, технологія «Intel®Навчання для майбутнього» передбачає формулювання на уроці 3–4 центральних тематичних питань особистісного характеру. Ознака четверта. Проблемне навчання. «Жити – значить мати проблеми, вирішувати їх – означає рости інтелектуально», – справедливо вважав Конфуцій. Унікальність уроку літератури саме в тому, що він дає змогу молодій людині вчитися розв'язувати життєві проблеми, змодельовані в художніх творах. Ознака п'ята. Ігрові технології. Поняття «ігрові педагогічні технології» охоплює досить велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних дидактичних ігор. На відміну від ігор взагалі дидактична гра має істотну ознаку – чітко поставлену мету навчання й відповідні їй педагогічні результати. Ігрова форма занять створюється на уроках за допомогою ігрових прийомів і ситуацій, що виступають як засіб спонукання, стимулювання до навчальної діяльності. Ознакою сучасного уроку літератури є активне використання вчителем ігрових моделей навчання на нетрадиційних уроках. Ознака шоста. Інтерактивне навчання. Уроки, на яких учитель є єдиним джерелом знань, сьогодні характеризуються як традиційні. Ознакою сучасності уроку є активне використання методів інтерактивного навчання, суть якого полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії всіх

Назвіть співвідношення між назвою та сутністю:

1. Урок самореалізації учня	а) Нове – не нова інформація про будь-що. Зовнішньо новому завжди відповідає внутрішньо нове. На сучасному уроці має відбуватися приріст учня – як зовнішній, так і внутрішній. Зовнішній – це може бути його новий вірш, чи новий спосіб розв’язання задачі, а внутрішній – засвоєння способів віршування або розв’язку задач.
2. Урок відкриття нового	б) Задля того, щоб самореалізація відбулась, необхідно, аби учень усвідомив цілі. Він має розуміти, для чого він вивчає предмет, які зв’язки між предметами. Учнівське цілепокладання – одна з умов навчання життя в сучасному світі.
3. Урок створення освітньої продукції	с) Компетентність – внутрішня якість учня, тоді як компетенція – зовнішньо задана норма. У кожному навчальному предметі реально чи потенційно містяться ключові й предметні компетенції (норми, освоєння яких дозволить стати успішним у певній галузі).
4. Урок розвитку компетентностей	д) Для життя необхідні творці й діячі. Навчання має стати засобом, а не ціллю.
5. Урок комунікацій – очних або дистантних	е) Сучасний урок не може залишатися монологічним. Діалог, полілог, робота в групах, спільні проекти – те, що необхідно сучасному учню уже в школі, а не лише в майбутній професії. Очні чи мережеві комунікації оточують сьогодні кожного. Якщо ми бажаємо допомогти учню бути успішним в сучасному світі, ми не можемо виключити з уроку задачу навчання комунікаціям.

учнів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці, коли вчитель і учні – рівноправні суб’єкти навчання. Ознака сьома. Інформаційні технології та мультимедійні засоби навчання. Багато програмних педагогічних засобів дозволяють «осучаснити» урок літератури. Ознака восьма. Аналіз та інтерпретація художнього твору. Якщо вчитель створює проблемну ситуацію, то вона важлива не сама по собі, а як прийом, який дозволяє зрозуміти авторський задум, ідею твору».

Для вчителів української мови – див. : Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2015. 440 с. URL : <https://u.to/kxLaGw> : «Структура уроку української мови є багатокомпонентним чітко продуманим і спроектованим учителем цілим, що охоплює низку стрижневих структурних етапів (організація класу, мотивація, перевірка домашнього завдання, актуалізація опорних знань і вмінь, цілевизначення, засвоєння знань, формування вмінь та навичок, рефлексія, корекція, пояснення домашнього завдання, підсумки уроку), що взаємозалежні, пов’язані з метою уроку, характером навчального матеріалу, рівнем підготовки учнів, можуть створювати різні варіантні комбінації, змінювати послідовність залежно від мети й типу уроку і спрямовані на покрокове досягнення комплексу цілей».

6. Метапредметний урок	f) «Мета» – це «те, що стоїть за». За кожним навчальним предметом, темою, фундаментальним освітнім об'єктом знаходиться його першооснови. Через входження в метапредметні основи на уроці учень бачить джерела того, що відбувається, вибудовує цілісне знання і розуміє досліджувані предмети, визначає своє особистісне ставлення до фундаментальних питань буття.
7. Урок соціальних запитів	g) Необхідно навчати дітей зіставляти свою місію зі зовнішніми обставинами, не втрачаючи при цьому свого смислу і цілей.
8. Урок аналізу та інтерпретації художнього твору	h) Використання всіх сучасних технологій на уроці літератури доцільне лише за умови, якщо вони дозволяють глибше осягнути художній твір. Найперше завдання вчителя-словесника організувати грамотний ідейно-художній аналіз твору, який допоможе інтерпретувати (пояснити) цей твір. Якщо вчитель створює проблемну ситуацію, то вона важлива не сама по собі, а як прийом, який дозволяє зрозуміти авторський задум, ідею твору.

Завдання 10. Типи уроків літератури

А) На прикладі уроку зарубіжної літератури назвіть співвідношення між назвою та сутністю³⁰:

1) урок творчого читання	<p>а) Такі уроки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – допомагають учням усвідомити закономірності розвитку національного письменства; – стимулюють розвиток пізнавального інтересу, активізують мислення, сприяють утворенню нових логічних зв'язків, роблять знання учнів свідомими та міцними; – сприяють опрацюванню на уроці більшого за обсягом навчального матеріалу, глибшому й повнішому розкриттю ідейно-естетичного змісту аналізованого твору; – служать актуалізації, застосуванню здобутих раніше знань і створюють опору в засвоєнні досліджуваних понять, фактів і положень історії та теорії літератури; – вчать розуміти генетичні зв'язки художнього
--------------------------	--

³⁰ Для вчителів зарубіжної літератури – див.: Типологія уроків Ф. М. Штейнбука (Штейнбук Ф.М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. URL : http://library.udpu.org.ua/library_files/437729.pdf)

	<p>твору з іншими творами та літературним розвитком у цілому;</p> <ul style="list-style-type: none"> – допомагають осмисленню національної самобутності літературного явища; – сприяють виявленню типологічних сходжень в різнонаціональних літературах та контактних зв'язків між письменниками світу; – впливають на формування гуманістичного світогляду учнів, їхнє уявлення про розмаїтий, полікультурний світ, на виховання загальнолюдських ціннісних орієнтацій, толерантності та почуття національної гідності³¹
2) урок текстуального аналізу твору	<p>b) це урок, організація якого має спрямовуватися на осмислене та особистісне прочитання художнього тексту, аби він перестав бути набором чужих і непотрібних літер та слів, а перетворився на осягнутий раціонально та почуттєво зміст, що змушує думати, сміятися або плакати, а найголовніше – обов'язково насолоджуватися «невимовною легкістю буття» у начебто штучному та вигаданому, але ж якому дивовижному світі літератури</p>
3) урок компаративного аналізу твору	<p>c) це такий тип навчального заняття, що передбачає вивчення літературного твору у контексті історії світової культури³²</p>
4) урок культурологічного аналізу твору	<p>d) складається з елементів попередніх чотирьох типів</p>
5) комбінований тип уроку	<p>e) базується на аналізі тексту як такого, як довершеного, самоцінного та само достатнього витвору мистецтва слова.</p>

Б) Проаналізуйте поданий текст³³ і схематично представте типологію уроків:

«Уроки української мови класифікуємо на традиційні, що мають класичну структуру та відповідають чинним стандартам, і нетрадиційні, що мають невстановлену, гнучку, нетривіальну будову, своєрідно спроектовані структурні етапи й оригінальний інноваційний лінгводидактичний інструментарій.

Традиційні уроки охоплюють аспектні уроки – спрямовані на вивчення

³¹ *Куцевол О. М. Сучасні типи уроків. Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України. 2001. № 1. С. 30–31.*

³² *Там само. С. 54.*

³³ *Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2015. 440 с. URL: <https://u.to/kxLaGw>*

всіх аспектів мови, розвиток мовної компетентності у взаємозв'язку з іншими компетентностями; уроки розвитку комунікативних умінь, орієнтовані на розвиток комунікативної компетентності, вмінь здійснювати мовленнєву діяльність, спілкуватися.

Кожна група уроків є цілісною структурою, що своєю чергою відповідно до ключових орієнтирів і стратегічних завдань мовної освіти складається з основних типів: аспектні уроки поділяємо на уроки засвоєння знань, уроки формування вмінь та навичок, уроки вироблення досвіду застосування знань, умінь і навичок, уроки контролю, уроки повторення, узагальнення й систематизації, уроки аналізу й корекції навчальних досягнень; уроки розвитку комунікативних умінь диференціюємо на уроки сприймання чужого мовлення (аудіювання і читання); уроки відтворення готового тексту (переказ); уроки створення власних висловлювань (говоріння і письмо); нетрадиційні поділяємо на інтегровані уроки й уроки довільної структури та змістової спрямованості».

Завдання 11. Структура уроку

Назвіть співвідношення між назвою та сутністю поняття (табл. 2).

Таблиця 2

Співвідношення між назвою та змістом структурного елементу уроку (за О. Пометун, Г. Фрейман³⁴)

1) Організаційний момент складається з зовнішньої сторони	А) підготовка робочого місця, вітання, перевірка відсутніх і внутрішньої сторони – підготовки учнів до уроку. Друге завдання не терпить формалізму і шаблонів у «відкритті уроку». На цьому етапі починається створення сприятливої психологічної атмосфери уроку.
2) Актуалізація опорних знань, умінь та уявлень учнів або підготовка школярів до сприйняття нової теми	Б) це мікроелемент уроку, в якій плавно перетікає внутрішній організаційний момент. Тут у вигляді короткої вступної бесіди чи постановкою проблемного завдання актуалізуються раніше отримані знання і сформовані вміння, життєві та інші уявлення учнів. Це можуть бути: перегляд тексту підручника, наочних посібників, стисла інформація вчителя з метою щось нагадати учням.
3) Мотивація навчальної діяльності	В) це етап, метою якого є сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми, ...є своєрідною психологічною паузою, яка дозволяє учням насамперед усвідомити, що вони зараз почнуть вивчати інший (після попереднього

³⁴ Пометун О. І., Фрейман Г. О. *Методика навчання історії в школі*. Київ : Генеза, 2006. 328 с. URL : <https://u.to/9hTaGw>

	уроку) предмет, що перед ними інший учитель і зовсім інші завдання. З цією метою можуть бути використовувані прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей подив, інтерес до змісту знань та процесу їх отримання, підкреслюють парадоксальність явищ та подій. Це може бути і коротка розповідь учителя, і бесіда, і демонстрація наочності, й нескладна інтерактивна технологія («мозковий штурм», «мікрофон», асоціації тощо).
4) Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів	Г) це елемент уроку, мета якого – забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти в результаті уроку і чого від них чекає вчитель. Насамперед учитель чітко формулює тему уроку й визначає місце уроку в розділі й курсі, його зв'язок з попередніми уроками, повідомляються навчальні задачі (план уроку). Потім треба виголосити очікувані результати уроку. Щоб визначити для себе майбутні результати уроку, учні інколи мають озвучити своє особисте ставлення до суті та структури вибраних способів навчальної діяльності та спланувати свої дії по засвоєнню та застосуванню знань, передбачених темою.
5) Вивчення нового матеріалу (його первинне сприйняття)	Д) перший з перерахованих компонентів уроку, що має самостійне і самодостатнє значення. Робота вчителя на заняттях, де цей компонент є головним чи одним з основних (на уроках засвоєння нових знань і комбінованих уроків), спрямована на опанування учнями новими знаннями й уміннями, на реалізацію закладеного в них виховного і розвивального потенціалу. Значну частину часу на цьому етапі може зайняти розповідь учителя. Якщо розповідь посідає центральне місце, то вся інша робота підкоряється цьому способу організації пізнавальної діяльності. Розповідь будується з урахуванням віку і психологічних особливостей учнів. Так, учні 5-7 класів не можуть утримувати увагу на чомусь одному тривалий час, для підтримки уваги їм потрібна зміна діяльності.

6) Осмислення нових знань і умінь	Е) це етап, метою якого є відновлення в пам'яті та усвідомлення головних історичних подій, які засвоюються, дат, понять і теоретичних положень уроку і відпрацьовування нових прийомів навчальної роботи. Часто такі завдання вирішуються у процесі самостійної роботи учнів за певною невеличкою системою пізнавальних завдань, що орієнтована на звернення уваги учнів до основних моментів нової інформації вже на рівні перетворення, за допомогою фронтальної бесіди з основних (переважно теоретичних) моментів навчальної теми, картографічних і хронологічних задач, а також деяких видів тестів.
7) Систематизація й узагальнення нових знань і умінь на перетворювальному і творчому рівнях.	Є) змістом цього компонента уроку є розв'язання пізнавальних задач, у тому числі проблемних і творчо-образних, де школярі одержують можливість застосувати нові знання й уміння в іншій навчальній ситуації, визначитися у власному відношенні до досліджуваних фактів, покритикувати чинні оцінки та сформулювати власні висновки.
8) Підсумовування уроку	Ж) саме тут проясняється зміст проробленого, підводиться риска під знаннями, що повинні бути засвоєні, і встановлюється зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, що знадобиться у майбутньому. Функції цього етапу уроку: – прояснити зміст опрацьованого; – співвіднести реальні результати з очікуваними; – проаналізувати, чому відбулося так чи інакше; – зробити висновки; – закріпити чи відкоригувати засвоєння інформації або відповідних умінь і навичок; – намітити нові теми для обмірковування; – встановити зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, що варто засвоїти, навчитись у майбутньому; – скласти план подальших дій.
9) Інструктаж домашнього завдання	Д) є певною, але жорстко не встановленою частиною уроку. Ефективне домашнє завдання повинне складатися з двох частин:

	<p>– обов’язкової, тобто призначеної всім учням (параграф, робота з картою, хронологією і поняттями);</p> <p>– варіативної, тобто логічних, проблемних і творчих завдань, серед яких школярі вибирають те (ті), що відповідає їхнім пізнавальним здібностям і інтересам.</p>
10) Перевірка знань і умінь	К) останній із компонентів уроку, у логічній послідовності, що замикає процес вивчення нової теми (за умов тематичного оцінювання знань) й інколи представлений на початку наступного заняття (комбінований урок). Однак у сполученні з компонентом № 7 він може утворити самостійний тип уроку – повторювально-узагальнювальний, а без нього стати головним елементом уроку контролю та корекції знань, умінь та навичок.

Завдання 12. Про цілі уроку через призму таксономій в освіті

Перегляньте

відео фільми:

Bloom’s Taxonomy: Why, How, & Top Examples. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=OOy3m02uEaE>

Bloom’s Taxonomy: Structuring The Learning Journey. URL : <https://u.to/ilbcGw>

Dee Fink’s Taxonomy of Significant Learning. URL : https://www.youtube.com/watch?v=Vb-d6_32W-0

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

У 1956 р. комітет освітян, який очолював психолог Бенджамін Блум (Benjamin Bloom) з Чиказького університету, працював над розробкою системи мислення, яка б виходила за межі традиційного навчання і заохочувала розвиток мислення «вищого порядку» ('higher-order thinking')^{35, 36, 37}. Таксономія, яку вони розробили, названа Таксономією Блума (Bloom’s Taxonomy). Надалі вона була вдосконалена й адаптована, проте,

³⁵ *Лебідь І. В. Підготовка вчителя музичного мистецтва у рамках реалізації таксономії блума у XXI столітті. URL : <http://oaji.net/articles/2020/797-1585658398.pdf>*

³⁶ *Ванагс Едмундс Для чого служить таксономія цілей образования? URL : <https://u.to/cVfcGw>*

³⁷ *Jeff Irvine Taxonomies in Education: Overview, Comparison, and Future Directions. URL : <http://journal.julypress.com/index.php/jed/article/view/898>*

серцевиною Таксономії залишається серія навичок, яку вчителі повинні розвинути у своїх учнів для того, щоб навчання відбувалося ефективніше. Таксономію Блума опублікували як Переглянуту Таксономію Блума (*Bloom's Revised Taxonomy*) у 2001 році. Автори використали дієслова у назві категорій замість іменників для того, щоб підкреслити, що кожен рівень таксономії є дією з боку того, хто навчається, також вони змінили порядок всередині самої таксономії. Категорії розташовані у тому самому порядку зростання від нижчого до вищого рівня.

Таксономія навчальних цілей та результатів³⁸

<i>Рівень</i>	<i>Результат</i>
<i>Запам'ятовування</i>	<i>запам'ятовування та відтворення змісту навчальної інформації (факти, поняття, терміни, теорії)</i>
<i>Розуміння</i>	<i>бути здатним сприймати викладений матеріал і передавати його в іншій формі (своїми словами, іншою мовою, графічно тощо), знаходити смисл інформації, вміти прогнозувати, виходячи з вже отриманої інформації</i>
<i>Застосування</i>	<i>самостійне уміння застосовувати знання у новій ситуації, використовувати теоретичні знання на практиці</i>
<i>Аналізу</i>	<i>уміння розбивати матеріал на складові частини, зіставляти частини, встановлювати взаємозв'язки та логічні зв'язки між цими частинами, класифікувати та структурувати інформацію</i>
<i>Оцінювання</i>	<i>уміння робити кількісні та якісні оцінки, на основі використання певних критеріїв або стандартів, формулювати ціннісні судження про ідеї, дослідження, рішення, методи тощо</i>
<i>Творчості уміння</i>	<i>поєднувати частини або елементи у нове ціле з іншими властивостями, здатність продукувати нові ідеї, втілювати задуми у конкретні проекти</i>

На основі Таксономії Блума Л. Ді Фінк (*L. Dee Fink*) з університету Оклахоми розробив власну **концепцію Значущого Навчання (*Significant Learning*)**³⁹. Фінк вважає, що Таксономія Блума, яка з'явилася понад півстоліття тому, не втратила своєї актуальності, але потребує доповнень, необхідних і співзвучних вимогам сьогодення, як, наприклад, у вигляді таких ключових складових: навчитися як вчитися, здобути навички лідерства і міжособистісних взаємин, здобути етичні і комунікативні навички, бути толерантним, бути здатним адаптуватися до змін тощо. Інтерпретації автором концепції цих складових полягає у потребі нових

³⁸ **Пометун О. І.** Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці. URL : <https://u.to/uVfcGw>

³⁹ **Fink L. Dee** *Creating significant learning experiences: an integrated approach to designing college courses.* URL : <https://u.to/M1jcGw>

видів навчання, видів, що сягатимуть поза когнітивну категорію Таксономії Блума і поза когнітивне навчання як таке.

Фінк створив таксономію, що містить шість видів значущого навчання. В основі таксономії покладено перспективне навчання, автор визначає навчання в термінах змін, він зазначає: щоб навчання відбулося, мають відбутися зміни у того, хто навчається. Немає змін, немає навчання. Значуще навчання вимагає того, щоб були тривалі зміни, які є надзвичайно важливими у житті того, хто навчається. Кожна категорія значущого навчання містить певну кількість більш специфічних ознак навчання, які пов'язані між собою і мають особливу цінність для того, хто навчається.

Таксономії Значущого Навчання:

Фундаментальні знання (*foundational knowledge*) – це розуміння і запам'ятовування інформації та ідей. Специфічна цінність фундаментальних знань полягає у забезпеченні базового розуміння того, що необхідно для інших видів навчання.

Застосування (*application*) – залучення учнів до нового виду діяльності, котрий може бути інтелектуальним, фізичним, соціальним тощо. Важливою формою застосування результатів навчання є навчання того, як користуватися різними видами мисленнями (критичним, креативним, практичним). Ця категорія значущого навчання також стосується розвитку певних навичок, а також навчання як керувати складними проєктами. Специфічна цінність полягає у тому, що застосування результатів навчання дозволяє іншим видам навчання ставати корисними.

Інтеграція (*integration*) – це встановлення зв'язків між ідеями, людьми і сферами життя. Специфічна цінність полягає у тому, що встановлення нових зв'язків дає тим, хто навчається, нову форму сили, особливо інтелектуальної сили.

Людський вимір (*humandimension*) – це пізнання себе та інших, це спроможність зрозуміти себе краще, отримати чіткіше розуміння власних життєвих прагнень і водночас зрозуміти чому інші поведуться або чинять так чи інакше, що дає можливість взаємодіяти ефективніше з самим собою та з іншими людьми. Специфічна цінність полягає у тому, що цей вид навчання повідомляє учням про людську значущість того, що вони вивчають.

Уважність (*caring*). Інколи досвід навчання змінює міру ставлення до певних речей, що може виявлятися у формі появи нових почуттів, інтересів і/або цінностей. Будь-яка з цих змін означає, що учні/студенти наразі більш уважні до того, до чого не були уважні раніше. Специфічна цінність полягає у тому, що коли учні уважні до чогось чи то піклуються про щось, у них з'являється енергія, яка їм потрібна для вивчення більше про це і це стає частиною їхнього життя.

Навчитися як вчитися (*learning how to learn*) відбувається тоді, коли учні дізнаються щось про сам процес навчання. Специфічна цінність полягає у тому, що цей вид навчання уможливорює продовження навчання учнями у майбутньому і дає змогу робити це набагато ефективніше.

А) Порівняйте таксономію Бенджаміна Блума⁴⁰ та таксономію

⁴⁰ Детально про таксономію Блума подано в п.3.1.3 Поради до проєктування

Л. Ді Фінк (L. Dee Fink). Сформулюйте мету уроку за таксономією Блума та Л. Ді Фінком.

Таксономія Бенджаміна Блума	Таксономія Л. Ді Фінк

Б) Сформулюйте мету уроку за таксономією Блума та Л. Ді Фінк:

Мета уроку за таксономією Бенджаміна Блума	Мета уроку за таксономією Л. Ді Фінк

Завдання 13. Формулювання мети та очікуваних результатів навчання⁴¹

Придумайте дієслова (не менш ніж 10), які, на вашу думку, забезпечать формування в учнів різних умінь пізнавальної діяльності та предметних компетенцій.

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

«Формулювання результатів уроку, щоб сприяти успішності навчання учнів, має відповідати таким вимогам:

- висвітлювати результати діяльності на уроці учнів, а не вчителя, і бути сформульованим таким чином: «Після цього уроку учні зможуть...»;
- чітко відбивати рівень навчальних досягнень, який очікується в результаті уроку.

Тому воно має передбачати: обсяг і рівень засвоєння знань учнів, що буде забезпечений на уроці; обсяг і рівень розвитку навичок і вмінь, якого буде досягнуто після уроку; розвиток (формування) емоційно-ціннісної сфери учня, яка забезпечує формування переконань, характеру, вплив на поведінку тощо. Останній компонент навчальних результатів, до якого можна прагнути на окремому уроці, це – визначення, усвідомлення або формування емоційно-наповненого ставлення, відношення учнів до тих явищ, подій,

уроку посібника М. Скрипник «Шкільний урок XXI ст.: типи, проекти, аналіз». – див.: Скрипник М. І. Шкільний урок XXI ст.: типи, проекти, аналіз: Нотатник педагога. URL : <https://u.to/1TLGGw>

⁴¹ Модифіковано завдання із посібника Помету О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ : Генеза, 2006. 328 с. URL : <https://u.to/9hTaGw>

процесів, що є предметом вивчення на уроці. Отже, результати мають бути сформульовані за допомогою відповідних дієслів, наприклад: знання: пояснювати, визначати, характеризувати, порівнювати, відрізняти... тощо; уміння і навички: дискутувати, аргументувати думку, дати власну оцінку, проаналізувати тощо; ставлення: сформулювати та висловлювати власне ставлення до..., пояснювати своє відношення до...;

– щоб було зрозуміло, як можна виміряти такі результати, коли їх буде досягнуто, наприклад: якщо після вашого уроку учні вмітимуть пояснювати суть історичного явища та наводити приклади подібних явищ»;

– це легко перевірити й виміряти в оцінювальних балах, врахувавши, наприклад, точність і повноту пояснення і кількість прикладів, які наведено;

– бути коротким, ясним і абсолютно зрозумілим і для учнів, і для самого учителя, і для батьків учнів, і для інших вчителів, і для директора школи або завуча, який має перевіряти ваш урок з погляду на те, чи досяг він очікуваних результатів»⁴².

⁴² *Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ : Генеза, 2006. С. 217–218. URL : <https://u.to/9hTaGw>*

Ян Стен ⁴³ «Школа для хлопчиків та дівчаток⁴⁴», 1670

БЛОК 4

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ: РОЗРОБЛЯЄМО КРЕОЛІЗОВАНІ НАВЧАЛЬНІ ТЕКСТИ

Завдання 14. Досягнення когнітології та нейробіології для організації сучасного навчання

Перегляньте

⁴³ **Ян Стен** (нід. *Jan Havickszoon Steen*, повне ім'я: *Ян Хавікзоон Стен*; приблизно 1626, Лейден – пом. 3 лютого 1679, Лейден) – один з найвидатніших нідерландських живописців так званої Золотої доби голландського мистецтва. Ян Стен типовий представник жанрового малярства XVII століття, так званого голландського реалізму, прихильник побутового жанру. Його твори відомі своєю психологічною проникливістю, почуттям гумору й багатою кольоровою гамою. URL : <https://u.to/9PHcGw>

⁴⁴ **Опис картини «Школа для хлопчиків та дівчаток»**. Дорослі, які, здається, зовсім не звертають уваги на неслухняну поведінку своїх учнів, діти, задоволені цим, і кожен зайнятий своєю справою чи пустощами. Можна співати пісні, стоячи на столі, або спати прямо на підлозі, займатися з учителем або обговорювати щось з однолітками. Як кожна картина Стена, «Школа для хлопчиків та дівчаток» сповнена символів та знаків, які треба розшифровувати. Наприклад, праворуч зображено сову, традиційний символ мудрості та атрибут богині Афіни. Один із хлопчиків пропонує їй окуляри, посилаючись на голландське прислів'я: «Яка користь від окулярів чи світла, якщо сова не хоче бачити?» І це стосується як учнів, так і вчителів. URL : <https://u.to/E-LcGw>

відео фільми:

Найдетальніше зображення мозку людини. URL : <https://u.to/e-LcGw>

Як їжа впливає на ваш мозок – Міа Накамулі. URL : <https://u.to/Tf-cGw>

The Neuroscience of Learning. URL : <https://u.to/b--cGw>

What is Cognitive Neuroscience? / The Learning Brain / CPD: Cognitive Neuroscience. URL : <https://u.to/mv-cGw>

Джон Медина – Правила мозгу. Что стоит знать о мозге вам и вашим детям. URL : <https://u.to/3--cGw>

Як гра на музичному інструменті приносить користь вашому мозку. URL : <https://u.to/EQDdGw>

Користь здорового сну. URL : <https://u.to/NQDdGw>

Проілюструйте конкретними прийомами навчання тезу Л. Виготського: «Перед тим як пояснювати – треба зацікавити; перед тим як спонукати діяти – слід підготувати до дії; перед тим як звернутися до реакцій – необхідно підготувати установку; перед тим як повідомляти що-небудь нове – слід викликати очікування нового».

Завдання 15. Креолізовані навчальні тексти для мотивації навчальної діяльності сучасного учня

Перегляньте

відео фільми:

Мисліте педагога в шкільному уроці: постмодерне усвідомлення. URL : <https://u.to/yQDdGw>

Сучасний текст. URL : <https://u.to/4QDdGw>

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Креолізований навчальний текст (або навчальні тексти нового типу) – полікодовий текст, у якому вербальні й невербальні елементи спрямовані на активізацію мозкової діяльності реципієнта⁴⁵.

⁴⁵ Деталізація цієї проблеми в авторській роботі: Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Навчальні тексти нової природи: творимо, радимо, тренуємо: методичні рекомендації. Київ : ЦПО, 2021. 60 с. URL : <https://u.to/LCOLGw>

Окрім вербальних знаків, у тексті використовуються піктографічні зображення, зміна кольору, шрифтове виділення – з метою збудження різних видів пам'яті⁴⁶.

А) За допомогою додатка «Мотиватор» (<https://u.to/I9awGg>) створіть мотиваційний та демотиваційний плакати в формі зображення до предмета, що викладаєте. Допомогою може слугувати міркування Дена Роема про особливості візуалізації⁴⁷.

Довідковий матеріал:

Ден Роем у книзі «Візуальне мислення»⁴⁸ визначає три позиції для візуального сприймання: «це процес (подивитися – побачити – уявити – показати іншим), наші «вбудовані» біологічні інструменти (зір – внутрішній зір – очі / руки) і спосіб, яким ми бачимо (хто / що – скільки – де – коли – як – навіщо / чому)».

Б) Створіть хмари слів (тегів) до теми заняття. Скористайтеся довідковим матеріалом з методики застосування хмари слів в освітньому процесі:

Довідковий матеріал:

Хмари слів (теги) (від англ. tagcloud, wordcloud, wordle) – це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. Хмари дають можливість зосередити увагу учнів на ключових словах теми, твору, сприяють пригадуванню найважливішого. Існує багато сервісів для створення хмар слів, зокрема зручним є WordArt.com.

Наприклад, на уроці літератури можуть бути такі види робіт і завдання (частково за І. Рощиною⁴⁹ та Ж. Клименко⁵⁰):

– «Упізнай твір» – у хмарі наведено слова, які називають героїв твору, місце подій тощо;

⁴⁶ Вержанська О. М., Лагута Т. М. Функції тексту в електронному навчанні. URL : <https://u.to/uGfjGg>

⁴⁷ Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Навчальні тексти нової природи: творимо, радимо, тренуємо: методичні рекомендації. Київ: ЦПО, 2021. 60 с.

⁴⁸ Дэн Р. Визуальное мышление. Как «продавать» свои идеи при помощи визуальных образов. Пер. с англ. О. Медведь. М. Манн. Иванов И Фербер, 2013. 300 с. URL : <https://u.to/vKPdGg>

⁴⁹ Рощина И. В. Средства визуализации современного урока языка и литературы. Карповские научные чтения: сб. науч. ст. Вып. 11: в 2 ч. Ч. 1. М. «ИВЦ Минфина», 2017. С. 258–262.

⁵⁰ Клименко Ж. Два візуалізації, або як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми. URL : <https://u.to/K5rdGg>

- «Угадай персонажа» – у хмарі слова, які описують і характеризують персонажа;
- «Визнач літературну епоху» – у хмарі наведено слова, які характеризують епоху, називають її представників;
- «Угадай, про якого письменника розповідає хмара» – хмара містить назви творів, слова, які нагадують про факти життя і творчості письменника;
- «Проаналізуй хмару» – учням дається завдання з'ясувати, яку інформацію несе хмара;
- «Знайди зайве слово» – наприклад, слова, які характеризують певну епоху, або твір, або персонажа; поміж них потрібно знайти зайве й обґрунтувати вибір;
- складання розповіді за хмарию (про літературну добу, письменника тощо);
- пошук прислів'я або висловлювання, яке сховалось у хмарі; це висловлювання може бути назвою теми уроку або епіграфом до нього;
- створення власної хмари.

В) Ознайомтеся із проектом «Файні мему з української літератури»⁵¹. За допомогою мобільних додатків-мемогенераторів: Imgur, Mr-mem, Meme Generator або інших створіть науковий мем із предмета.

Довідковий матеріал:

Мемом (з англ. meme) у широкому значенні вважається одиниця інформації, що поширюється, несе в собі певну ідею і водночас копіює (реплікує) саму себе. Таку його функцію, подібну до функції генів, визначив автор терміна біолог Р. Докінз, порівнюючи еволюцію людської культури з еволюцією генів. Мемом може бути зображення, текст, подекуди – відео, присвячене злободенній проблемі чи персонажу. Отож, мему — це смішні зображення чи відео з надписами, які швидко поширюються в соціальних мережах та медіа.

Рекомендації до створення мема⁵²:

- 1) створіть картинку з однією тезою, яка у вас є основоположною, наскрізь проходить через всю тему чи курс;
- 2) корисно створювати малюнки, завдяки яким діти запам'ятають: чого ніколи робити не можна;
- 3) можна створювати мему про окремі винятки із загальних правил;
- 4) використовуйте картинку із сучасних інтернет ігор (наприклад, Minecraft та BrawlStars), фільмів і серіалів, які дивляться ваші учні.

⁵¹ Проект «Файні мему з української літератури». URL : <https://u.to/aoPkGg>

⁵² Див. : Арінархова Анна Як створювати наукові мему для уроків. URL : <https://u.to/gyndGg>

Завдання 16. Хибі, що допускають педагоги в проведенні сучасного уроку

Розкрийте сутність помилок, які допускають педагоги в проведенні сучасного уроку. Заповніть таблицю:

<i>Сучасному уроку не властиво</i>	<i>Сутність помилки</i>

Франсуа-Луї Ланфант⁵³ «Урок математики»⁵⁴

БЛОК 5
ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ
В РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ НАВЧАННЯ

Завдання 17. «Освітня технологія – педагогічна технологія – технологія навчання»: сутність понять

⁵³ Франсуа-Луї Ланфант Де Мец народився 1814 р. У віці 15 років вирушив до Парижа, де виявив інтерес до живопису. Lanfant de Meц спочатку працював як ілюстратор. Потім захопився дитячою темою, став відомим художником дитячих сцен та отримав прізвисько «Маленький майстер». URL : <https://u.to/-hbdGw>

⁵⁴ Див.: «Урок математики». URL : <https://u.to/tzrGGw>

Перегляньте

відео фільми:

Emerging Trends in Educational Technology. URL : <https://u.to/KBfdGw>

Technology Enhanced Learning. URL : <https://u.to/SRfdGw>

What is EDUCATIONAL TECHNOLOGY? What does EDUCATIONAL TECHNOLOGY mean? URL : <https://u.to/YhfdGw>

History of educational technology. URL : <https://u.to/fRfdGw>

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Технологія навчання (за Т. Ільїною) часто ототожнювалася з використанням технічних засобів навчання і визначалася як «технологія-техніка навчання». Н.Тализіна стверджує, що сутність сучасної технології навчання полягає у визначенні найбільш раціональних засобів досягнення поставлених цілей. При цьому освітній процес розглядається комплексно, як система, в його єдності та взаємозв'язку. С. Гончаренко зазначає, що технологію навчання часто трактують як галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання й використання їх у навчальній практиці з орієнтацією на діяльнісні цілі навчання, які допускають їх оцінювання. Він підкреслює, що ця галузь більше орієнтована на учня, а не на предмет вивчення, на перевірку виробленої практики (методів і техніки навчання) в ході емпіричного аналізу й широкого використання аудіовізуальних засобів у навчанні, визначає практику в тісному зв'язку з теорією навчання⁵⁵.

Найдіть співвідношення між поняттям та його визначенням:

А. Освітні технології	а) відбивають стратегію розвитку єдиного державного освітнього простору і вибудовуються на знанні закономірностей функціонування системи «педагог – соціальне середовище – учень» в інваріантних моделях навчання
В. Педагогічні технології	б) методологія, що представлена рівнями педагогічних теорій, концепцій, підходів. Критеріальні параметри освітніх технологій репрезентуються доктринами, концепціями розвитку освіти, стандартами
С. Технологія навчання	с) тактичний шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) у межах певного предмета, теми, питання, в межах обраної педагогічної технології. Завданням технології навчання є максимальне спрощення

⁵⁵ Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

організації навчального процесу, зі збереженням її ефективності шляхом передачі творчих функцій вчителя.

Завдання 18. Підходи до проєктування сучасного уроку

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Підхід – конкретна стратегічна система, теоретико-методичні способи, шляхи і технології реалізації навчального процесу. Пріоритетними підходами для проєктування й реалізації сучасного уроку є компетентнісний, когнітивний, особистісно орієнтований, комунікативний і діяльнісний підходи.

У поданій таблиці віднайдіть співвідношення між назвою підходу та його змістом:

<i>Назва підходу</i>	<i>Сутність</i>
1. Компетентнісний	<i>А. Спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні).</i>
2. Когнітивний	<i>В. Навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самостійність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти.</i>
3. Особистісно орієнтований	<i>С. Розглядає залежність поведінки людини від наявних у неї пізнавальних схем.</i>
4. Комунікативний	<i>Д. Органічне поєднання свідомих і несвідомих компонентів у процесі навчання.</i>
5. Діяльнісний	<i>Е. Спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.</i>

Завдання 19. Організаційні форми різних типів уроків

А) На прикладі уроку зарубіжної літератури визначте форми й типи уроків. Проаналізуйте рис. 3. Форми й типи уроків зарубіжної літератури та заповніть таблицю:

<i>Тип уроку</i>	<i>Організаційні форми</i>
1) урок творчого читання	урок коментованого читання, урок читання та художнього переказування тексту, урок інсценізація (чи урок з елементами інсценізації), урок конкурс на кращого читця, урок позакласного читання, урок додаткового читання, урок – діалог, урок – знайомство, урок – усний журнал, урок – літературно – музичний (як варіант – мистецький) салон, урок – портрет (поета чи письменника), урок-роздум тощо.
2) урок текстуального аналізу твору	
3) урок компаративного аналізу твору	лекція, бесіда, дослідження, зіставлення, диспут.
4) урок культурологічного аналізу твору	
5) комбінований тип уроку	

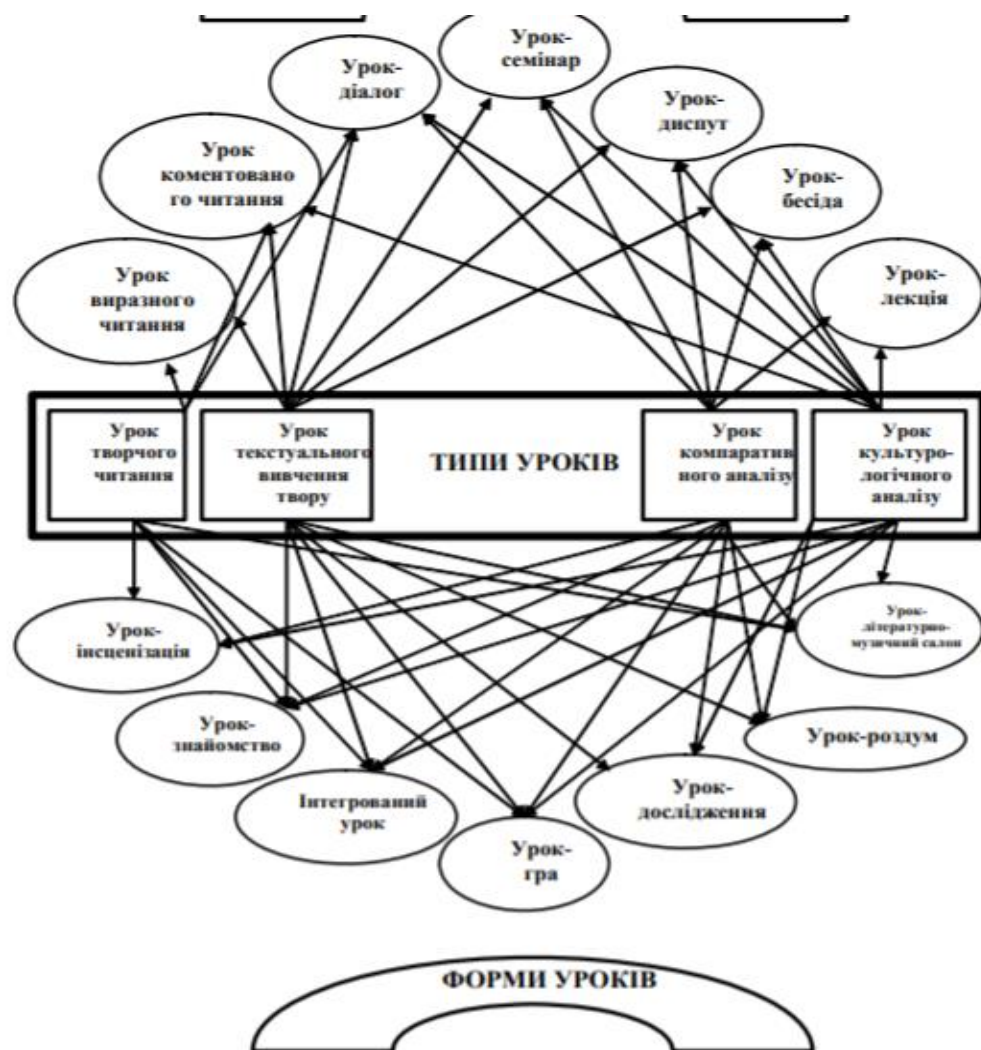

Рис. 3. Форми й типи уроків зарубіжної літератури (за Ф. Штейнбук⁵⁶)

⁵⁶ *Типологія уроків Ф. Штейнбука. Штейнбук Ф. М. Методика викладання*

Б) На прикладі предмета, що викладаєте, у табличній формі представити тип та організаційні форми уроку:

Тип уроку з предмета.....	Організаційні форми

Завдання 20. Нестандартний урок

Перегляньте

відео фільми:

Цікавий дистанційний урок літератури. URL : <https://youtu.be/SfPoZ8lPPi8>

Як зробити цікавішим урок літератури. URL : https://youtu.be/3ejxrob_rM8

5 порад щодо критичного мислення. URL : <https://youtu.be/TnjDh2vQt3Y>

Як використовуємо комікси у навчанні. URL : https://youtu.be/ysBFoQnFY_0

Ментальні мапи. URL : <https://u.to/5RjdGw>

Рефлексія. URL : <https://youtu.be/IT0AFpAhMSA>

Продовжте речення:

«Нестандартний урок – це _____».

«Головна мета таких уроків – _____».

Завдання 21. Нешаблонний урок: переваги та труднощі

Використання нестандартних уроків і окремих нестандартних прийомів педагогічної техніки та технології на уроках має свої переваги, однак є і труднощі. Назвіть їх:

Переваги	Труднощі

зарубіжної літератури в школі. URL : <https://u.to/WxjdGw>

Завдання 22. Урок за різними технологіями навчання

Усю систему нестандартних уроків дослідники поділяють на групи за педагогічними технологіями. У поданій таблиці пропонувано класифікацію уроків літератури. Віднайдіть співвідношення між назвою та вмістом понять:

1) Інформаційно – комунікативна технологія:	А. Урок – лекція, урок – семінар, урок – твір, урок – конференція, уроки – творчі звіти, урок – консилиум, урок – залік, урок – експромт – екзамен, уроки – взаємонавчання, урок-інформації, інтегрований урок.
2) Ігрові технології:	В. Змагання КВК, турнір, аукціон, вікторина, конкурс, інтелектуальний хокей, «Щасливий випадок». Ділові, рольові ігри. Імпровізація, імітація, «Суд», захист дисертації, «Слідство ведуть знавці», «Поле чудес», ерудит, ланцюжок, бізнес-гра. Драматизація. Драматична гра, пантоміма, драматична розповідь, ляльковий театр.
3) Дослідницька технологія:	С. Діалог, усний журнал, роздуми, диспути, пресконференції, репортаж, урок-протиріччя, урок-парадокс, пошук, розвідка, лабораторні дослідження, заочна подорож, експедиція, наукові дослідження, коло ідей.
4) Інтерактивна технологія:	Д. Кооперативне навчання. Робота в парах, змінювані трійки, карусель, малі групи, акваріум. Колективно-групове навчання. Мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, «Навчаючи-вчуся», мозаїка, розв'язання проблем, дерево рішень Ситуативне моделювання. Імітаційні ігри, «Суд», громадські слухання, рольова гра. Опрацювання дискусійних питань. Метод прес, займи позицію, зміни позицію, континуум, дискусія, дебати, ток-шоу, оцінювальна дискусія.
5) Психотренінг:	Е. Тренінг уваги, уяви, пам'яті, «Пізнай себе», «Пізнай свої здібності», «Твоя воля», «Твій характер», «Сам себе виховую», сугестопедагогічний урок.

Завдання 23. Створюємо фанфіки⁵⁷

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Кожен автор може створити власний тип фанфіка, тому різновидів фанфіків є дуже багато. За способом створення фанфіки бувають таких видів:

- «crossover» – фанфік, у якому використовуються реалії декількох фендомів одночасно;
- «filk» – фанфік у вигляді пісні;
- «POV» (від англ. – point of view) – оповідь від першої особи одного з героїв;
- «profic» – професійні художні твори, у яких різні автори описують пригоди героїв у світі, створеному кимось іншим. Ці твори пишуться з метою отримання прибутку, продаються в книгарнях і протиставляються фанфікшену;
- «ground robin» – фанфік, створений групою авторів, кожен з яких по черзі пише свою частину. Як правило, вони відрізняються різким переходом між частинами й непогодженістю стилю;
- «RPF» (від англ. – real person fiction) – героями цих творів є реальні люди, як правило, знаменитості;
- «self-insert» або «author character» – так називають випадки, коли автор тим або іншим способом «уписує» себе в контекст свого фанфіка;
- «song-fic» – фанфік, у якому часто використовується яка-небудь пісня (не авторства творця фанфіка);
- «TWT» – у фанфіку порушена часова послідовність подій⁵⁸.

⁵⁷ **Термін «фанфік»** походить від англійського «fan fiction – фан-література, фан-проза». Фанфік – це жаргонізм, який означає аматорський твір за мотивами популярних оригінальних літературних творів, кінофільмів, телесеріалів, аніме, коміксів, а також комп'ютерних ігор тощо. Авторами подібних творів – фікрайтерами (англ. fic-writer) – як правило, стають шанувальники оригінальних творів [Харитонов А. О чем же этот фанфикшн? Компьютер-пресс. 2011. № 9. С. 26–31.].

Фанфіки пишуться за різними фендомами. **Фендом** (англ. fandom – фанатство) – це неформальне (як правило) субкультурна спільнота, учасники об'єднані єдиним інтересом, пов'язаним із творами мистецтва – пристрастю до певного жанру, фільму, книги, серіалу тощо [Рубинская Е. Фанфикшен: последняя битва автора и читателя. Эстезис. 2017. Февраль № 11. С. 21–24, С. 24]. Відмінність фанфіку від звичайного твору полягає у тому, що **фанфік є вторинним**. **Фанфікшен** – це **сублітература**; авторів не потрібно придумувати власний світ, він уже був створений, авторів не потрібно придумувати героїв, вони вже були описані, авторів не потрібно додержуватися власного стилю, а тільки лише намагатися повторити написане або показане кимось до нього. На сьогодні єдиної класифікації фанфіків не існує.

⁵⁸ **Денисова А. И.** Фанфикшн как субкультура и феномен массовой литературы. Вестник Тамбовского государственного университета им. Г. Р. Державина. 2014. № 7. С. 60–64.

За обсягом фанфіки поділяють:

- максі (max) – великі фанфіки, чий розмір іноді перевищує середній роман. Приблизно від 70 машинописних сторінок;
- міді (midi) – фанфіки, співставні з оповіданням (від 20 до 70 сторінок);
- міні (min) – короткі фанфіки, замальовки (від однієї до 20 сторінок);
- «ficlet» – короткий одночастинний фанфік;
- «drabble» – уривок. Часто це просто сцена, замальовка, опис персонажа. Іноді під цим мають на увазі коротку (у сто слів) історію, що має подвійний підтекст і/або несподіваний кінець;
- «vignette» – дуже коротка історія, що містить якусь одну думку (опис почуттів, внутрішній монолог, невелику подію)⁵⁹.

A) Заповніть подані модельні орієнтовні завдання для написання школярами фанфіків:

A. Описати художній твір шкільної програми у стилі інших творів, інших авторів (наприклад, у стилі фантастики);

B. Перенести дію твору-оригіналу у наш час (історія сучасного за мотивом);

C. Поєднати героїв двох-трьох відомих творів літератури у новій історії, зберігаючи особливості мови, характер, логіку поведінки персонажів (.....);

D. Домалювати будь-яку сцену, діалог, розділ у творі, що вивчається (монолог головного героя.....);

E. Описати сон, в якому чудернацьким чином з'являються персонажі одного або декількох творів літератури (.....);

F. Написати листа-пораду герою (.....);

G. Написати продовження або переписати фінал повісті, роману відомого письменника (.....).

Б) «Віньетка»: внутрішній монолог, невелика подія, опис почуттів. У короткій історії передайте свої почуття від найпам'ятнішого Вашого уроку.

⁵⁹ Там само.

Завдання 24. Технологія проблемного навчання⁶⁰

А) Проаналізуйте поданий нижче матеріал і визначте характеристики традиційного та проблемного навчання:

????	????
Навчальний матеріал подається у готовому вигляді. Педагог основну увагу звертає на програму навчання	Новий навчальний матеріал учні отримують під час вирішення теоретичних та практичних проблем
Під час учіння виникають певні прогалини, завади та труднощі, викликані тимчасовим вилученням учня з процесу навчання	Під час розв'язання проблеми учні долають усі труднощі, їхня активність і самостійність досягають високого рівня
Темп навчання залежить від навчальної програми	Темп навчання залежить від індивідуально-психічних якостей учнів
Контроль навчальних досягнень тільки частково пов'язаний із процесом навчання; він не є складовою цього процесу	Підвищена активність учнів сприяє розвитку позитивних мотивів навчальної діяльності, зменшує необхідність формальної перевірки результатів
Відсутність можливості досягнення учнями стовідсоткових позитивних результатів; найбільшу трудність викликає використання інформації на практиці	Результати навчання є достатньо високими та стійкими. Учні легше використовують отримані знання на практиці та водночас розвивають свої вміння і творчі здібності

⁶⁰ *Головна особливість проблемного навчання на уроках зарубіжної літератури – пошукова, дослідна діяльність учнів. При цьому знання не даються в готовому вигляді, а ставиться проблема для самостійного вирішення. Цілі та завдання проблемного навчання:*

- набуття школярами знань, умінь, навичок;
- засвоєння способів самостійної діяльності;
- розвиток пізнавальних і творчих здібностей;
- формування активної життєвої творчої особистості, здатної розв'язувати життєві проблеми.

Правила створення проблемних ситуацій: спонукання до вибору правильного варіанту відповіді та її обґрунтування; перехід від одиноких фактів до узагальнень; спонукання учнів до пояснення явищ, фактів, їх зовнішньої невідповідності, протиріччя; зіставлення суперечливих фактів, явищ.

Алгоритм проблемного навчання:

1. Виокремити проблему з «фону».
2. Чітко сформулювати проблему.
3. Поставити проблемне запитання.
4. Створити проблемну ситуацію.
5. Знайти оптимальний (доказовий) спосіб її розв'язання.
6. У разі невдачі проаналізувати ситуацію і скоригувати шлях розв'язання або реалізувати альтернативний.

Оптимальними є **три рівні проблемності:**

1. Перший із них полягає в тому, що вчитель допомагає учням організувати роботу й надає їм інформацію, необхідну для розв'язання проблеми.

2. Другий характеризується тим, що учитель спільно з учнями аналізує ситуацію і підводить їх до проблеми, а вони самостійно формулюють завдання і розв'язують його.

3. Третій рівень: учні самостійно формулюють і розв'язують проблему без сторонньої допомоги [Чхайло Л. М. Методичні рекомендації з впровадження проблемного навчання при викладанні зарубіжної літератури. URL : <https://u.to/NRvdGw>].

Б) Запропоновані проблемно-ситуативні завдання на уроках зарубіжної літератури проілюструйте на прикладі вивчення конкретного твору:

Проблемно-ситуативне завдання	Приклад
Дослідження світогляду автора	
Озвучування неправильного твердження	
Просте проблемне запитання, спрямоване на активізацію мислення та емоційно-ціннісну сферу пізнання на основі знання тексту	
Проблемне запитання на основі власного досвіду учнів	
Письмове проблемне завдання	
Створення проблемної ситуації за допомогою епіграфу до уроку	
Твір, тема якого сформульована як проблема	
Завдання, що передбачає смислову й емоційну паралель для компаративного аналізу твору	
Формулювання проблемної теми уроку	
Проблемна ситуація, створена за допомогою наочного зображення	

Завдання 25. Технологія контекстного навчання на уроках

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Контекстним є таке навчання, в якому з використанням всіх наявних засобів і форм навчання моделюється предметне і соціальний зміст діяльності (за А. Вербицьким). О. С. Чирков пропонує наступні методи аналізу літературних творів: *текстуальний аналіз; інтертекстуальний аналіз; контекстуальний аналіз.* Суть першого, на думку вченого, полягає у тому, що *текстуальний аналіз* передбачає глибинне прочитання твору, тексту якого надається абсолютного та іманентного характеру і який служить єдиним та універсальним джерелом для будь-яких літературознавчих студій та суджень. А одним із головних завдань текстуального аналізу є не лише з'ясування того, про що йдеться у творі, а й того, **як і завдяки **чому** досягається його художня цінність, яким чином**

реалізує себе і свій особистісний світ митець у власному творінні⁶¹ [Чирков О. С. Щоб учні могли висловлювати власні естетичні судження про художній твір: Текстуальний, інтертекстуальний, контекстуальний методи його дослідження. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 3. С. 45–47].

Текстуальний аналіз літературного твору аж ніяк не слід плутати з коментованим читанням, оскільки перший вимагає, як вже зазначалося, глибинного прочитання твору і виявлення його сенсу з обов'язковим використанням теоретико-літературних знань та понять, а другий – лише коментування, тлумачення, роз'яснення слів та ситуацій без занурення у глибини потаємного смислу твору⁶².

А) На прикладі уроку літератури пропонуємо вказати співвідношення між назвою та змістом поняття:

1. Текстуальний аналіз	а) передбачає та акцентує насамперед наявність певного контексту, у якому твір вивчається та аналізується. Зокрема, це: контекст певної історико-літературної доби , у якій визначається місце даного твору; контекст творчості письменника , у якому (контексті)
------------------------	---

⁶¹ Чирков О. С. Щоб учні могли висловлювати власні естетичні судження про художній твір: Текстуальний, інтертекстуальний, контекстуальний методи його дослідження. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2001. № 3. С. 45–47.

⁶² Не менш важливою сьогодні, вважає О. С. Чирков, є й теорія **інтертекстуальності**, що виникла наприкінці 60-х рр. ХХ ст. За О. С. Чирковим, **інтер**, чи **міжконтекстуальність**, найчастіше трактується як властивість одного художнього твору асоціюватися з іншим художнім твором чи творами. І на перехрещенні подібних асоціацій виникають судження про художню своєрідність твору, що аналізується, про стильову манеру автора, його філософське бачення, що втілюються у літературному творі. За Н. Корабльовою, існують три основні типи інтертекстуальних відносин: **цитати**, тобто безпосередні, відверті зв'язки з відомими творами; **ремінісценції**, тобто опосередковані зв'язки, які сприймаються через контекст; **алюзії**, тобто натяки на асоціації та паралелі з іншим художнім текстом.

Контекстуальний підхід до аналізу літературного твору, за О. С. Чирковим, передбачає та акцентує насамперед наявність певного контексту, у якому твір вивчається та аналізується. Зокрема, це: контекст певної **історико-літературної доби**, у якій визначається місце даного твору; контекст **творчості письменника**, у якому (контексті) визначається місце даного твору; контекст певної **історичної доби**, у якому досліджується повнота зображення епохи у літературному творі.

Особливістю контексту (від лат. contextus – тісний зв'язок, з'єднання) як такого є те, що він не має конкретних рамок – він є безмежно широким. А тому, з одного боку, треба мати на увазі, що контекстуальний аналіз літературного твору, вочевидь, не може бути вичерпним – такий аналіз обов'язково буде мати вибіркового характеру. І, з іншого боку, необхідно пам'ятати, що, використовуючи контекстний аналіз, ми ризикуємо відірватися від текстово-змістової конкретики і опинитися у ситуації, подібній до музичного акомпанементу без мелодії, або – у гіршому випадку – вдатися до довільно-ігрового фантазування, яке не буде мати майже нічого спільного з текстом, який аналізується [Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. URL : <https://studfile.net/preview/5264591/page:4/>].

	визначається місце даного твору; контекст певної історичної доби , у якому досліджується повнота зображення епохи у літературному творі
2. Інтертекстуальний аналіз	б) властивість одного художнього твору асоціюватися з іншим художнім твором чи творами. І на перехрещенні подібних асоціацій виникають судження про художню своєрідність твору, що аналізується, про стильову манеру автора, його філософське бачення, що втілюються у літературному творі. Існують три основні типи відносин: цитати , тобто безпосередні, відверті зв'язки з відомими творами; ремнісценції , тобто опосередковані зв'язки, які сприймаються через контекст; алюзії , тобто натяки на асоціації та паралелі з іншим художнім текстом
3. Контекстуальний аналіз	с) глибинне прочитання твору, тексту якого надається абсолютного та іманентного характеру і який служить єдиним та універсальним джерелом для будь-яких літературознавчих студій та суджень. А одним із головних завдань цього аналізу є не лише з'ясування того, про що йдеться у творі, а й того, як і завдяки чому досягається його художня цінність, яким чином реалізує себе і свій особистісний світ митець у власному творінні

Б) На прикладі предмета, який викладаєте, проілюструйте технологію контекстного навчання.

Завдання 26. Технологія вітагенного навчання з голографічним підходом

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Вітагенне навчання – навчання, засноване на актуалізації життєвого досвіду особи, її інтелектуально-психологічного потенціалу в освітніх цілях. Перехід вітагенної інформації в життєвий досвід відбувається через

декілька стадій: 1-а стадія. Первинне сприйняття вітагенної інформації, недиференційоване. 2-а стадія – оцінно-фільтрувальна. Особа визначає значущість отриманої інформації у філогенезі (із загальнолюдських, групових, гностичних позицій), потім – в онтогенезі, тобто з позицій особистої значущості. 3-а стадія – настановча. Особа стихійно або осмислено створює установку на запам'ятовування інформації на конкретний період. Проблемою вітагенного навчання займалися педагоги А. Белкін та А. Вербицька. А. Белкін рекомендує чітко розрізняти два поняття: життєвий досвід і досвід життя. **Життєвий досвід** – це інформація, що стала надбанням особистості, відкладена в резервах довгострокової пам'яті, що знаходиться в стані постійної готовності до актуалізації в адекватних ситуаціях. Це своєрідний сплав думок, знань, емоцій, вчинків, які пережив і набув індивід. **Досвід життя** – це вітагенна інформація, яка не «пережита» людиною, а лише пов'язана з її поінформованістю про ті чи інші сторони життя й діяльності, але яка не має для неї достатньої цінності. Завдання педагога – перевести досвід життя в життєвий досвід.

Поняття голографії – фізичне. Означає розгляд об'єкта у відбитому багатомірному просторі не менше ніж у трьох проєкціях. **Вітагенна проєкція** – це вітагенна інформація, що потрібна вчителям у процесі навчання для підготовки до викладу нового матеріалу. Вектор: учень – знання – учитель. **Стереопроєкція** – інформація, що йде від учителя, який використовує вітагенну інформацію, до учнів. Вектор: учитель – знання – учень. **Голографічна проєкція** – інформація, що йде від будь-якого додаткового джерела: вітагенний досвід інших людей, книга, засоби масової інформації, твори мистецтва, наукові дані, зустрічі з фахівцями різних галузей тощо.

А) Проаналізуйте подані нижче прийоми, віднайдіть співвідношення між назвою і змістом:

1. Прийом актуалізації досвіду учнів	стартової життєвого	А. Пряме формулювання запитання «Що ви знаєте про...». В. Постановка проблемного питання у вигляді опису якоїсь життєвої ситуації. С. Опора на письмові роботи учнів, у яких вони викладають вітагенні знання з наступним аналізом педагогом ступеня їхньої поінформованості з теми.
2. Прийом конструювання незакінченої моделі	додаткового освітньої	Д. «Якби я був автором твору...», «Зустріч з героєм, який найбільше сподобався», «Кілька запитань до автора».
3. Прийом просторової, синхронізації проєкцій	тимчасової змістовної освітніх	Е. Завдання пошуково-дослідницького характеру, коли учні виступають в ролі істориків, літературознавців, біографів. Підготовка проєктів.
4. Прийом	вітагенних	Ф. Розгляду картини, перегляд фільму чи

аналогій в освітніх проєкціях	вистави.
5. Прийом випереджувальної проєкції	Г. Знайти інформацію про..., прочитати розділи..., передивитися кінофільм..., створити презентацію, відеоролик, підготувати інсценізацію уривку з твору, розіграти діалог з автором тощо
6. Технологія творчого моделювання ідеальних освітніх об'єктів	Н. «Я – режисер», «Я – поет», «Я – герой твору», «Я – журналіст», «Я – художник»

Б) На прикладі предмета, який викладаєте, проілюструйте цю технологію.

Завдання 27. Моделювання уроку

Змодельуйте урок з елементами інноваційної технології, аргументуючи вибір.

Альберт Анкер⁶³ «Школа на прогулянці»⁶⁴, 1872

БЛОК 6

ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ ДЛЯ

ВДУМЛИВОГО ЧИТАЧА – ДОСЛІДНИКА – ЧЛЕНА КОМАНДИ

Завдання 28. Види читання

З-поміж класифікацій видів читання методично найдоцільнішою нам видається така: переглядове, ознайомлювальне, вивчальне і пошукове (дослідницьке, або критичне)⁶⁵.

Віднайдіть співвідношення між назвою та змістом понять:

1. Мета переглядового читання –	А. дістати найзагальніше уявлення про тему і коло питань, які розглядаються в тексті. Це швидке вибіркове читання. До нього вдаються при первинному ознайомленні зі змістом нової публікації, щоб визначити, чи є в ній потрібна інформація, й вирішити, чи варто її читати. Таке читання може завершуватися оформленням результатів у вигляді повідомлення чи реферату. Потребує від читача високої кваліфікації й належного володіння мовою. Для навчання цього виду читання потрібно добирати ряд тематично
---------------------------------	---

⁶³ **Альберт Анкер** (нім. *Albert Anker*, 1 квітня 1831, Інс, кантон Берн – 16 липня 1910, там же) – швейцарський художник і графік кінця XIX – початку XX ст. Альберт Анкер – автор великої кількості жанрових полотен, присвячених життю швейцарців, а також портретів. На багатьох з них зображував дітей, в тому числі – шістьох власних.
URL : <http://museum.net.ua/day-in-history/1-04/>

⁶⁴ Див.: <https://noseenprob.blogspot.com/2016/02/87.html>

⁶⁵ **Бондаренко Н. В.** Читання як засіб активізації мовленнєвої діяльності учнів на уроках української мови. – VII Волошинські читання «Шкільна мовно-літературна освіта: традиції і новаторство»: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 17 травня 2019 р., м. Київ, Ін-т педагогіки НАПН України; за заг. ред. Т. О. Яценко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 373 с.

	пов'язаних матеріалів і створювати ситуації перегляду. Завдання мають бути спрямовані на формування вмінь орієнтуватися в логіко-смісловій структурі тексту, добувати й використовувати матеріал відповідно до комунікативного завдання
2. Мета ознайомлювального читання –	В. читач ставить за мету виділити в тексті головну інформацію, пов'язану з вирішенням основного комунікативного завдання, тобто з'ясувати, які питання і як висвітлюються в тексті, чи загалом охопити зміст. Це пізнавальне читання «для себе», без попередньої установки на відтворення чи подальше використання здобутої інформації. Для тренування в цьому виді читання доцільно використовувати довші й нескладні з мовного погляду тексти, що містять не менше 25 % надлишкової, другорядної інформації.
3. Вивчальне читання	С. застосовують у разі потреби якнайповніше й найточніше зрозуміти, критично осмислити й відтворити наявну в тексті інформацію. Читач має якомога ширше охопити текст й усвідомити зміст, цілеспрямовано проаналізувати його. Таке читання передбачає повторне перечитування окремих частин тексту, іноді голосно або мовчки, встановлення смислових зв'язків шляхом аналізу мовних засобів, виділення основних віх із метою кращого проникнення в зміст для наступного переказування, обговорення, використання. Для цього виду читання слід добирати тексти, які мають пізнавальну цінність, інформаційну значущість і становлять певну складність для конкретного етапу навчання як у змістовому, так і мовному аспектах.
4. Пошукове читання	Д. зорієнтоване на читання книг, інтернет-повідомлень, періодики й спеціальної фахової літератури. Мета читача – знайти в тексті чи в текстовому масиві конкретну інформацію. Потребує вмінь орієнтуватися в логіко-смісловій структурі тексту, вибирати з нього (чи з кількох текстів) потрібну інформацію з певної проблеми й систематизувати її. Після знаходження необхідної інформації доцільно перейти до іншого виду читання, наприклад, вивчального. Через спеціальну систему завдань і вправ школярі вчаться самостійно здобувати потрібну інформацію, що особливо актуально з огляду на

Завдання 29. Шкільний та літературознавчий аналіз художнього твору⁶⁶.

Визначте різницю між цими аналізами:

Літературознавчий аналіз художнього твору	Шкільний аналіз художнього твору

Завдання 30. Методи літературознавчого аналізу

У шкільній практиці вчителі використовують елементи таких методів літературознавчого аналізу (найдіть співвідношення між назвою та змістом понять):

1) порівняльно-історичний, або історико-літературний	а) коли в основі аналізу – розгляд художньої будови, структури твору
2) структурний	б) коли твір розглядається як факт історії літератури того чи іншого народу
3) категоріальний	с) коли вчитель робить огляд певної літературної доби, художніх тенденцій епохи, залучаючи ті чи інші твори тощо
4) описовий	д) коли в центрі уваги вчителя та учнів знаходяться певні категорії: жанр, напрям, стиль

⁶⁶ Дослідник Є. Пасічник стверджує, що шкільний аналіз повинен бути більш особистісним, тобто зосереджуватися не лише на літературознавчих основах викладання літератури. Без цього аналіз не може бути ефективним, глибоко особистісним, не буде породжувати естетичні переживання, глибокі роздуми [Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с., С. 225]. Н. Волошина [Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посіб. / Волошина Н. Й., Бандура О. М., Гальорка О. А. та ін. / за ред. Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.] звертає увагу ще на такий важливий аспект вивчення літератури як спілкування учнів під час обговорення художнього твору: «Правильно організоване спілкування створює сприятливі умови для розвитку мотивації навчання школярів, коли кожний має змогу через оцінку іншого пізнати і зрозуміти самого себе» [Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посіб. / Волошина Н. Й., Бандура О. М., Гальорка О. А. та ін. / за ред. Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с. С. 172]. Мистецтво учителя полягає в тому, щоб дібрати до кожного учня свої важелі стимулювання його читацьких інтересів. Ключове тут слово «особистісний». «Інтерпретація – це своє розуміння», ключове слово цього виразу «своє». «Своє» – означає «пережите особисто» [Марко В. П. Аналіз художнього твору : навч. посіб. Київ : Академвидав. 2013. 280 с. С. 125]. Отже, нинішня ситуація вимагає від учителя водночас організовувати як аналітичну діяльність, яка базується на літературознавчій теорії й практиці, так і інтерпретаційну, яка відіграє важливу роль для формування компетентного учня-читача.

	тощо
5) біографічний	е) коли твір аналізується з урахуванням розвитку світової культури, при цьому великої ваги набувають фонові знання, що готують учнів до сприйняття таких творів
6) генетичний	ф) коли аналіз твору передбачає з'ясування першоджерел образів і мотивів твору, традицій, архетипів, міфологічної основи тощо
7) культурологічний	г) коли до аналізу твору залучаються факти біографії митця, певною мірою трансформовані у художній формі
8) компаративний	h) коли з метою поглибленого аналізу порівнюються різні твори за певними спільними аспектами: чи то тематикою, чи то образами, чи то засобами художньої виразності, чи то мотивами тощо

Завдання 31. Лінгвістична герменевтика⁶⁷ на уроках літератури: пояснювати, витлумачувати, інтерпретувати, розуміти смисл

Філологічна герменевтика стверджує, що немає текстів незрозумілих, є лише тексти, кимось не зрозумілі.

У чому різниця між значенням слова та смислом⁶⁸. Наведіть приклади:

Значення слова	Смисл

Завдання 32. Досліджуємо / інтерпретуємо твір

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

⁶⁷ *Лінгвістична герменевтика – міжнаукова галузь гуманітарних досліджень, що вивчає тлумачення, розуміння та інтерпретацію текстів на основі декодування інформації, встановлення смислу мовних одиниць. Об'єктом дослідження лінгвістичної герменевтики є текстове спілкування як знаковимволічна система, під якою розуміється спілкування з текстом і за допомогою тексту. Предметом – мовний аспект інтерпретованого тексту; взаємодія мови й мовлення з погляду смислу (сенсу); розроблення та практичне впровадження переважно мовленнєвих технологій, здатних передати більш-менш точний зміст конкретного авторського текстового спілкування; дослідження проблеми смислу, вираженого засобами мови і реалізованого у мовленні; декодування змісту тексту (інформації) в особистісні смисли.*

⁶⁸ *У лінгвістиці поняття значення конкретизується як лексичне значення слова (мовне вживання), смисл – як суб'єктивний образ, що виникає при розумінні тексту (мовленнєве вживання) (О. Ю. Бабайцев).*

Інтерпретація – (лат. interpretatio – тлумачення, роз’яснення) – дослідницька діяльність, пов’язана з тлумаченням змістової, смислової сторони літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілістю вищого порядку. Смисловий зміст досліджуваного літературного явища в інтерпретації виявляється через відповідний контекст на фоні сукупностей вищого порядку.

У поданій нижче таблиці наведіть приклади:

<i>Що інтерпретуємо</i>	<i>Приклад</i>
будь-які елементи літературного твору (фрагменти, сцени, мотиви, персонажі, алегорії, символи, тропи й навіть окремі речення та слова), співвіднесені з відповідним контекстом твору або позатекстовою ситуацією	
літературний твір як цілісність, коли у творі й поза ним відшуковується те завуальоване, приховане, що з’єднує усі компоненти в одне ціле й робить твір неповторним	
літературна цілісність вищого порядку , ніж літературний твір, наприклад, творчість письменника, літературна школа, літературний напрям, літературний період	

Завдання 33. Буктрейлер (book trailer)⁶⁹: створюємо ролик за мотивами книги

⁶⁹ *Book trailer* визначаємо як короткий відеоролик за мотивами книги, який містить найяскравіші моменти книги, візуалізує її зміст, є сучасною формою реклами книги, засобом її просування та засобом заохочення до читання молодших школярів [Новик І. М., Сацук Т. В. Book trailer як засіб формування читацьких інтересів молодших школярів. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/127.pdf>].

Перегляньте

відео фільми:

Вальтер Скотт «Айвенго». Буктрейлер українською мовою. URL : <https://u.to/GS-dGw>

Буктрейлер до книги М.Вінграновського «Сіроманець». URL : <https://u.to/OC-dGw>

Буктрейлер О. Уайльд «Хлопчик – зірка». URL : <https://u.to/ay-dGw>

Захар Беркут буктрейлер. URL : <https://u.to/hS-dGw>

10 Easy steps to create a book trailer. URL : <https://u.to/nS-dGw>

The One and Only Ivan – Official Book Trailer. URL : <https://u.to/vy-dGw>

Окресліть мету проєкту та розробіть алгоритм проєкту «Нові обличчя книги»⁷⁰.

Мета проєкту: _____

№ З/п	Етапи роботи над проєктом	Зміст діяльності учнів
1.	Організаційний етап	
2.	Визначення ресурсів, термінів проєкту	
3.	Підготовчий етап	
4.	Планування	
5.	Підбір матеріалу для відеоряду	
6.	Вибір програм для роботи	
7.	Об'єднання матеріалу в єдиний ролик	
8.	Оформлювальний етап	
9.	Результат і захист проєкту	

Завдання 34. Аналіз результатів педагогічної діяльності учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» з точки зору сучасності уроку

Проаналізуйте матеріал, поданий на сайті Міністерства освіти і науки України в розділі «Учитель року» (<https://mon.gov.ua/ua/tag/uchitel-roku>).

На прикладі результатів педагогічної діяльності (або переможця, або конкурсанта – на вибір) заповніть таблицю:

⁷⁰ Новик І. М., Сащук Т. В. Book trailer як засіб формування читацьких інтересів молодших школярів. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/127.pdf>

Інформація про автора (прізвище, ім'я, по батькові, регіон, предмет)	
Основна ідея	
Як реалізовано критерії сучасності уроку (які методи, прийоми, засоби застосовує педагог):	Конкретна характеристика:
А. Урок самореалізації учня	
В. Урок відкриття нового	
С. Урок створення освітньої продукції	
Д. Урок розвитку компетентностей	
Е. Урок комунікацій – очних або дистантних	
Ф. Метапредметний урок	
Г. Урок соціальних запитів	
Н. Урок аналізу та інтерпретації	
І. Урок самореалізації учня	
Ж. Урок відкриття нового	

Завдання 35. Аналіз кращих STEM-уроків

Проаналізуйте гендерочутливий STEM урок, поданий на сайті Кращий гендерочутливий STEM-урок (<https://stem-lesson.info/krashhi-stem-uroki/>). Запропонуйте тематику STEM-уроку.

Завдання 36. Методи розвитку критичного мислення

Ознайомтеся із довідковим матеріалом.

Довідковий матеріал:

Як зазначає О. Пометун⁷¹, «Критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини:

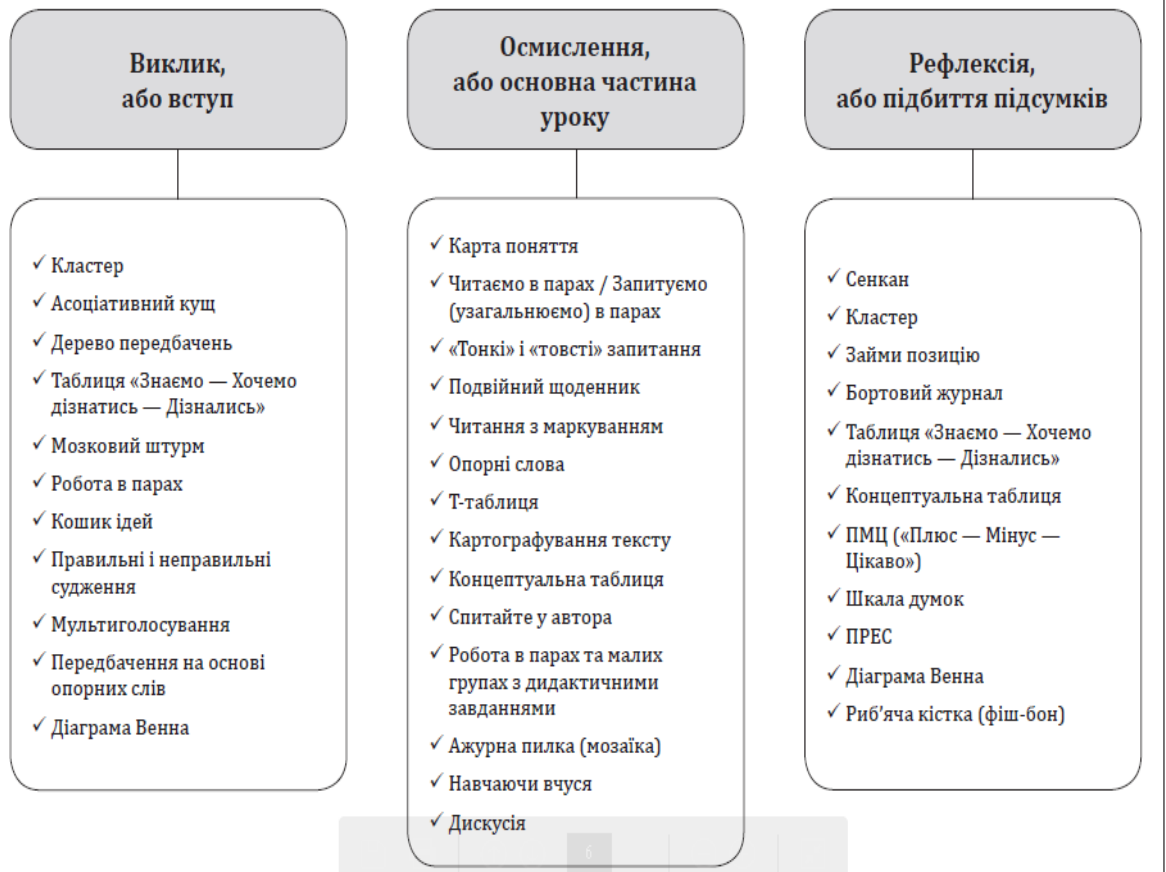
– аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;

– бачити проблеми, ставити запитання;

– висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;

– робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Учитель має опонувати якомога більше методів розвитку критичного мислення і бути обізнаним з особливостями їх ефективного застосування. Найпоширеніші методи розвитку критичного мислення подано у схемі»⁷².

А) На прикладі предмета, який викладаєте, проілюструйте один із зазначених вище методів.

Б) Ознайомтеся із конспектом уроку української літератури з елементами розвитку критичного мислення з теми «Українська література 1920–1930 років»⁷³. Запропонуйте методи розвитку критичного, якими можна доповнити цей урок.

⁷¹ Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). URL : <https://u.to/JTHdGw>

⁷² Там само.

⁷³ Українська література 1920–1930 років. Конспект уроку української літератури з елементами розвитку критичного мислення. URL : <https://u.to/ODHdGw>

Завдання 37. Формуємо команду

На прикладі предмета, який викладаєте, проілюструвати види і форми групової роботи на уроці.

Завдання 38. «Тільки ті, хто роблять абсурдні спроби, зможуть досягти неможливого» (Альберт Ейнштейн)

Намалюйте портрет вчителя-інноватора⁷⁴ з предмета, який викладаєте:

Ім'я _____

Прізвище _____

Де він (вона мешкає) _____

Яка його (її) улюблена страва? _____

Де і як він (вона) відпочиває? _____

Якби він (вона) були кольором, то яким? _____

Якби він (вона) були тваринкою (то якою)? _____

Яка його (її) головна риса характеру (намалюйте, або образно схарактеризуйте афоризмом, віршами, піснею): _____

Яка його (її) риса характеру, якої ще немає (намалюйте, або образно схарактеризуйте афоризмом, віршами, піснею): _____

Головний його (її) секрет як інноватора _____

РОЗДУМ «З видимого пізнавай невидиме»

Стало зрозумілим	Потребує самостійного опрацювання (уточнення)	Візьму для практичної роботи

⁷⁴ **Інноваційною діяльністю** займається багато творчих педагогів, серед яких умовно можна виокремити три групи: 1) **педагоги-винахідники**, які приходять до нового в результаті власних пошуків; 2) **педагоги-модернізатори**, що вдосконалюють і по-новому використовують елементи створених систем задля позитивного результату; 3) **педагоги-майстри**, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи та методи.

Діяльність педагогів, що належать до цих категорій, утворює інноваційний педагогічний потік, який збагачує практику новими ідеями, новим змістом і новими технологіями. Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Впровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА
ВИПУСКНИХ РОБІТ
ДЛЯ СЛУХАЧІВ ТЕМАТИЧНИХ КУРСІВ

1. Теорії шкільного уроку: історико-генетичний аналіз
2. Історія шкільного уроку та альтернативних форм організації навчання в контексті промислових революцій
3. Урок крізь призму різних теорій навчання
4. Модель сучасного уроку: новітні методи та підходи до навчання
5. Технологія і техніка шкільного уроку (за фахом...)
6. Дидакти про типологію уроків (за фахом...)
7. Характеристика основних типів уроків (за фахом...)
8. Складові та зміст основних етапів комбінованого уроку (на прикладі вивчення ...)
9. Урок в дитиноцентрованій освіті (на прикладі викладання...)
10. Урок за різними технологіями навчання (на прикладі викладання...)
11. Технологія особистісно орієнтованого уроку (на прикладі...)
12. Урок (за фахом...) у педагогіці партнерства (з досвіду роботи)
13. Досягнення когнітології та нейробіології для організації сучасного навчання
14. Нестандартний урок (на прикладі...)
15. Навчальна гра в нестандартному уроці (на прикладі...)
16. Проектування сучасного уроку (на прикладі...)
17. Технологічна модель проектування модернового уроку (на прикладі...)
18. Навчально-творчі завдання на уроках (на прикладі...)
19. Дидактичний потенціал цифрових інструментів (на прикладі застосування конкретного інструменту до конкретного предмета)
20. Аналіз шкільного уроку: вітчизняний та закордонний досвід
21. Методичні рекомендації вчителю (конкретизація фаху) щодо самоаналізу уроку
22. Педагогічне есе «Що мене приваблює й що змушує критично осмислювати японську модель вивчення уроків»

Навчальне видання

СКРИПНИК Марина Іванівна
КРАВЧИНСЬКА Тетяна Сергіївна
ВОЛИНЕЦЬ Наталія Петрівна

***ПРОЄКТУВАННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА***

*РОБОЧИЙ ЗОШИТ
для педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти*

Авторська редакція